

PROJEKT MODERNIZACIJE CESTOVNOG SEKTORA FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE

Okvir politike preseljenja



**JP CESTE
FEDERACIJE BIH**

Javno preduzeće Ceste Federacije Bosne i Hercegovine

Ožujak 2016..

OKVIR POLITIKE PRESELJENJA (OPP) ZA PROJEKT MODERNIZACIJE CESTOVNOG SEKTORA FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE

NARUČITELJ:

JP Ceste Federacije BiH d.o.o.

Terezija 54, 71 000 Sarajevo

Tel/fax: +387 33 250-370; 250-400

web stranica: www.jpfbih.ba

IZVRŠITELJ:

Ecoplan d.o.o. Mostar

dr Ante Starčevića, bb 88 000 Mostar

Tel/fax: +387 36 397-400; 397-410

e-mail: ecoplan@ecoplan.ba

web stranica: www.ecoplan.ba

STRUČNI TIM:

dr.sc. Borislav Puljić, dipl.ing.arh.

Mirela Šetka Prlić, dipl.ing.građ.

Danijela Mandić, dipl.ing.građ.

Draženka Puljić, dipl. ecc.

Anđelka Vojvodić, dipl.ing.građ.

BR. PROJEKTA:

368/15

BR. UGOVORA:

I – 442 – 368/15

DIREKTOR

„Ecoplan“ d.o.o. MOSTAR

dr.sc. Borislav Puljić, dipl.ing.arh

SADRŽAJ

1 . POZADINA PROJEKTA, POGOĐENA PODRUČJA I CILJEVI OPP-a	1
1.1. POZADINA PROJEKTA I POGOĐENA PODRUČJA.....	1
1.2. CILJEVI OPP-a	2
2 . PRAVNI OKVIR ZA EKSPROPRIJACIJU I PRESELJENJE.....	4
2.1. ZAKON O EKSPROPRIJACIJI FBiH	4
2.1.1. Javni interes i svrha eksproprijacije	4
2.1.2. Proces eksproprijacije	4
2.1.3. Zahtjevi u vezi sa informiranjem i konsultacijama.....	4
2.1.4. Vrste eksproprijacije.....	5
2.1.5. Prava na naknadu sukladno FBiH legislativi	5
2.1.6. Žalbeni mehanizmi	8
2.2. OSTALA RELEVANTNA ZAKONSKA REGULATIVA FBiH	9
2.2.1. Zakon o stvarnimpravima FBiH	9
2.2.2. Zakon o građevinskom zemljištu FBiH	9
2.2.3. Legalizacija bespravno sagrađenih objekata u FBiH	9
2.2.4. Zakon o vanparničnom postupku FBiH	10
2.2.5. Zakon o upravnom postupku FBiH.....	10
2.2.6. Zakon o zemljišnim knjigama FBiH.....	10
2.2.7. Zakon o premjeru i katastru nekretnina FBiH.....	11
2.2.8. Zakon o osnovama socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite obitelji s djecom.....	11
2.2.9. Zakon o ravnopravnosti spolova u BiH.....	11
2.3. PRIMJENJIVE POLITIKE SVJETSKJE BANKE.....	11
2.4. RAZLIKE IZMEĐU NACIONALNIH I ZAHTIJEVA SB	13
3 . OPSEG POTENCIJALNIH UTJECAJA I RIZIKA	17
4 . KLJUČNA NAČELA EKSPROPRIJACIJE I NAKNADA.....	21
5 . PRAVO NA NAKNADU, METODE PROCJENE I MATRICA PRAVA.....	22
5.1. PRAVO NA NAKNADU	22

5.2. ISKLJUČNI DATUM	22
5.3. METODE PROCJENE POGOĐENE IMOVINE	23
5.4. MATRICA PRAVA	24
6 . POSTUPAK EKSPROPRIJACIJE PO OPP-U	32
6.1. POSEBNI POSTUPCI	34
7 . MEHANIZMI ZA PRITUŽBE	36
7.1. POVRATNE INFORMACIJE / MEHANIZMI ZA PRITUŽBE	36
7.2. METODE PRISTUPA KOMISIJI	37
7.3. UPRAVLJANJE PRITUŽBAMA	37
7.4. IZVJEŠTAVANJE	39
7.5. SASTAV KOMISIJE ZA REGISTAR PRITUŽBI I CENTRALNE KOMISIJE ZA REGISTAR PRITUŽBI.....	39
8 . INSTITUCIONALNI OKVIR I MONITORING	40
8.1. MJERE UBLAŽAVANJA.....	41
8.2. UTJECAJ NA RODNU PRIPADNOST I MJERE UBLAŽAVANJA.....	41
8.3. PRIPREMA INDIVIDUALNIH APP-ova I NJIHOVA IMPLEMENTACIJA.....	41
8.4. MONITORING NAD PROCESOM RASELJAVANJA	43
8.5. PROCJENA TROŠKOVA I BUDŽET.....	43
8.6. JAVNE KONSULTACIJE.....	44
8.7. OBJAVLJIVANJE DOKUMENATA	44
9 . PRILOZI.....	45

POPIS PRILOGA

Prilog 1. Formular za pritužbe/komentare

Prilog 2. Upitnik za društveno-ekonomska istraživanja

POPIS SLIKA U DOKUMENTU

Slika 1. Pregledna karta pod-projekta uključenih u Projekt	2
Slika 2. Dijagram toka za obradupritužbi/komentara	38

POPIS TABLICA U DOKUMENTU

Tablica 1. Sažetak prava na naknadu sukladno zakonima FBiH	6
Tablica 2. Sažetak razlika i ključne mjere za njihovo premoštavanje	13
Tablica 3. Procjena eksproprijacije po svakom pod-projektu	18
Tablica 4. Matrica prava	24
Tablica 5. Postupak eksproprijacije po OPPu	32
Tablica 6: Organizacija i odgovornosti	40

POPIS SKRAĆENICA

APP	- Akcijski plan preseljenja (eng. Resettlement Action Plan)
B/H/S	- Bosanski/Hrvatski/Srpski (jezik)
BiH	- Bosna i Hercegovina
EIB	- Europska Investicijska Banka
FBiH	- Federacija Bosne i Hercegovine
MFI	- Međunarodne financijske institucije (eng. International Finance Institutions)
JIP	- Jedinica za implementaciju projekta (Project Implementation Unit)
JP Ceste FBiH	- Javno poduzeće Ceste Federacije BiH
OP	- Operativne politike Svjetske banke
OPP	- Okvirna politika preseljenja (eng. Resettlement Policy Framework)
OUOD	- Okvirom upravljanja okolišem i društvenim aspektima (eng. Environmental and Social Management Framework)
SB	- Svjetska banka (eng. World Bank)

POPIS DEFINICIJA

AKCIJSKI PLAN PRESELJENJA (APP)	Dokument u kojem sponzor projekta ili neki drugi odgovorni subjekt utvrđuje procedure koje će slijediti i radnje koje će poduzeti u cilju ublažavanja negativnog utjecaja, naknade gubitaka i osiguranja razvojne koristi za osobe i zajednice pogođene investicijskim projektom. Akcijski plan preseljenja treba biti u skladu sa principima i ciljevima OP 4.12 i Okvirnom politikom preseljenja.
DODATAK ZA PRELAZNI PERIOD	Dodatak za prelazni period je jednokratna naknada u vidu dodatne financijske pomoći s ciljem osiguranja da će biti pokriven period prilagođavanja na novo područje.
DODATAK ZA PRESELJENJE	Dodatak za preseljenje je naknada u novcu za troškove koji su neposredno vezani za preseljenje/premještanje domaćinstva.
EKONOMSKO RASELJAVANJE	Gubitak dotoka prihoda ili sredstava za život, koji je nastao kao posljedica otkupa zemljišta ili sprečavanja pristupa prirodnim resursima (zemljište, voda ili šuma) do

	kojeg je došlo zbog izgradnje ili izvedbe projekta ili objekata povezanih sa projektom.
EKSPROPRIJACIJA	Znači lišavanje ili ograničavanje vlasničkih prava na imovini uz naknadu u tržišnoj vrijednosti te imovine.
FIZIČKO PREMJEŠTANJE	Gubitak skloništa ili imovine prouzrokovan eksproprijacijom zemljišta u vezi sa projektom, koji iziskuje fizičko preseljenje osoba pogođenih projektom iz boravišta ili prebivališta, radnog mjesta ili poslovnog prostora koji su koristili prije projekta.
GRANIČNI (ISKLUČNI) DATUM	Datum zatvaranja javnog oglasa koji objavljuje korisnik eksproprijacije u lokalnim novinama, a u kojem obavještava sve vlasnike i korisnike o pokretanju postupka eksproprijacije, graničnom datumu i kontakt osobama kojima se osobe pogođene projektom mogu obratiti za dodatne informacije. Osobe koje se neovlašteno nastane na području Projekta nakon graničnog datuma nemaju pravo na naknadu niti bilo kakvu vrstu pomoći za preseljenje. Slično tome, neće biti isplaćena naknada za nepokretnosti (kao što su izgrađeni objekti, usjevi, voćke i zemljište pod šumom) nakon graničnog datuma.
NAKNADA	Isplata u gotovini ili u materijalnom dobru za imovinu ili resurse koji su predmet otkupa ili pogođeni Projektom. Naknada će biti isplaćena prije ulaska u posjed u zemljište ili imovinu. Gdje to nije moguće zbog odsustva vlasnika, novac će se deponirati na poseban račun na period od 3 godine.
NEDOBROVOLJNO PRESELJENJE	Preseljenje je nedobrovoljno kad se zemljište otkupljuje primjenom ovlasti države. Radnje se mogu poduzimati bez suglasnosti ili mogućnosti izbora preseljenih osoba.
OKVIRNA POLITIKA PRESELJENJA (OPP)	Svrha Okvirne politike preseljenja jeste da se pojasne principi preseljenja, organizaciona rješenja, osmisle kriterije koji će se primjenjivati na pod-projekte koji će se pripremati tokom provedbe projekta. Sadrži jasne definicije uvjeta pod kojima će preseljenje (za konkretni projekat, sektorski program ili u okviru političkog entiteta kao što su država ili pokrajina) biti planirano i provedeno. Ovom politikom se uređuju pitanja kao što su priznata prava, principi davanja naknada, postupak pritužbi i druge pravne procedure. Ova politika je potrebna za projekte sa pod-projektima ili višestrukim komponentama koje se ne mogu utvrditi prije odobrenja projekta. OPP treba biti u skladu sa principima i ciljevima OP 4.12.
PAP	“Osobe pogođene projektom” (na engleskom „Project Affected Persons/PAP) koje zbog provedbe projekta izgube pravo vlasništva, korištenja ili druge koristi od izgrađenog objekta, zemljišta (stambenog, poljoprivrednog, ili pašnjaka), jednogodišnjih ili višegodišnjih kultura i stabala, ili neke druge nepokretne i pokretne imovine, u cijelosti ili djelomično, na privremenoj ili trajnoj osnovi.
PONOVNO USPOSTAVLJANJE IZVORA IZDRŽAVANJA	Mjere koje će biti poduzete kako bi se osobama pogođenim projektom koje su fizički i ekonomski raseljene omogućilo da poboljšaju izvore izdržavanja i životni standard ili da, u praktičnom smislu, uspostave najmanje isti nivo koji su imali prije raseljavanja ili nivo istih koji su imali prije početka provedbe projekta, pri čemu se bira viši od ova dva nivoa. Pomoć se mora nastaviti i nakon raseljavanja, tokom perioda tranzicije, na osnovu prihvatljive procjene vremena koje će vjerovatno biti potrebno za ponovnu uspostavu izvora izdržavanja i životnog standarda.

TRŽIŠNA VRIJEDNOST	Tržišna vrijednost se obračunava na osnovu cijena imovine u području na kojem se provodi eksproprijacija imovine, koja se može postići za konkretnu imovinu na tržištu, u zavisnosti od ponude i potražnje u trenutku utvrđivanja cijene.
UGROŽENE GRUPE	Stanovništvo, naročito osobe koji žive u siromaštvu, koje nemaju zemljište, starije osobe, žene i djeca, i druge raseljene osobe koje mogu biti izostavljene iz zaštite domaćim zakonima o naknadi za zemljište, koji mogu biti teže pogođene preseljenjem zbog rodne pripadnosti, etničke pripadnosti, fizičke ili mentalne poteškoće ili socijalnog statusa, mogu imati ograničenu mogućnost podnošenja zahtjeva za naknadu ili korištenja pomoći za preseljenje i srodnih razvojnih povlastica.
ZAINTERESIRANE STRANE	Svi pojedinci, grupe, organizacije i institucije koji mogu biti pogođeni projektom ili imaju mogućnost utjecaja na projekat.
ZAMJENSKA VRIJEDNOST	Za poljoprivredno zemljište, zamjenska vrijednost je tržišna vrijednost zemljišta jednakog proizvodnog potencijala ili upotrebe koje se nalazi u blizini pogođenog zemljišta, prije projekta ili prije premještanja, pri čemu se bira viša vrijednost, sa troškovima pripreme zemljišta kako bi se dovelo na nivo sličan onome koje je imalo pogođeno zemljište, i troškovima uknjižbe i naknade za prijenos. Za zemljište u urbanom području, to je tržišna vrijednost zemljišta jednake veličine i upotrebe, sa sličnim ili boljim resursima i uslugama javne infrastrukture i koje se nalazi u blizini pogođenog zemljišta, prije premještanja, sa troškovima uknjižbe i naknade za prijenos. Za kuće i druge objekte, to je tržišna vrijednost materijala za izgradnju zamjenskog objekta u sličnom ili boljem području i približnog ili boljeg kvaliteta od pogođenog objekta, ili za popravku djelomično pogođenog objekta, sa troškovima prijevoza građevinskog materijala do gradilišta, i troškovima radne snage i naknada za izvođača, te troškovima uknjižbe i prijenosa. Pri utvrđivanju zamjenske vrijednosti, ne uzimaju se u obzir amortizacija nekretnina i vrijednost odnesenog materijala, niti se od vrijednosti pogođene imovine ne oduzima vrijednost eventualne koristi koja će proizići iz projekta. Također uključuje troškove niveliranja ili drugih priprema za novu građevinu ili upotrebu. Troškovi se obračunavaju u vrijeme kad se vrši zamjena imovine, a ako nije tako, u obračunu troškova se uzima u obzir inflacija.

1. POZADINA PROJEKTA, POGOĐENA PODRUČJA I CILJEVI OPP-a

1.1. POZADINA PROJEKTA I POGOĐENA PODRUČJA

JP Ceste Federacije Bosne i Hercegovine (JP Ceste FBiH) je pokrenulo sveobuhvatni Program za modernizaciju glavnih cesta na području Federacije Bosne i Hercegovine (Program) kako bi se osigurala odgovarajuća cestovna infrastruktura do 2020. U tu svrhu je zatraženo od Vlade FBiH da osigura kreditna sredstva od međunarodnih finansijskih institucija (MFI).

U okviru gore spomenutog krovnog Programa JP Ceste FBiH, društvo s ograničenom odgovornošću u potpunom vlasništvu Vlade FBiH, je pokrenulo Projekt modernizacije cestovnog sektora FBiH (Projekt).

Vlada FBiH je podržala inicijativu osiguranja kreditnih sredstava od međunarodnih finansijskih institucija u iznosu do 150 milijuna eura za Program "Modernizacija magistralnih cesta u FBiH". FBiH je podnijela zahtjev za kredit/zajam kod Europske investicijske banke (EIB) i kod Svjetske banke (SB) u ukupnom iznosu od 103,38 milijuna eura za financiranje Projekta.

Projekt se sastoji od nekoliko malih i srednje velikih investicija, uključujući:

1. Rekonstrukcija cesta. Ova komponenta uključuje:

- Radove izgradnje za završetak izgradnje magistralne ceste M 17.3 Neum-Stolac (ukupne duljine 32,9 km);
- Izgradnju trećih traka za spora vozila (ukupne duljine 40 km na 8 dionica magistralnih cesta);
- Rekonstrukciju kolovoze konstrukcije, korekcija osovine (ukupno 18 km na 5 dionica magistralnih cesta, gdje će se korekcija osovine raditi na samo jednoj dionici u ukupnoj duljini od 1 km);
- Rekonstrukcija 3 tunela (ukupne duljine 1,86 km);
- Rekonstrukcija 7 mostova (ukupne duljine 0,55 km).

2. Intervencije na poboljšanju cestovne sigurnosti: Rekonstrukcija raskrižja, koja su klasificirana kao „crne točke“ na magistralnim cestama, sveukupno njih 9;

3. Institucionalne reforme: Upravljanje cestama u FBiH sa posebnom fokusom na održivost investicija i sigurnost na cestama;

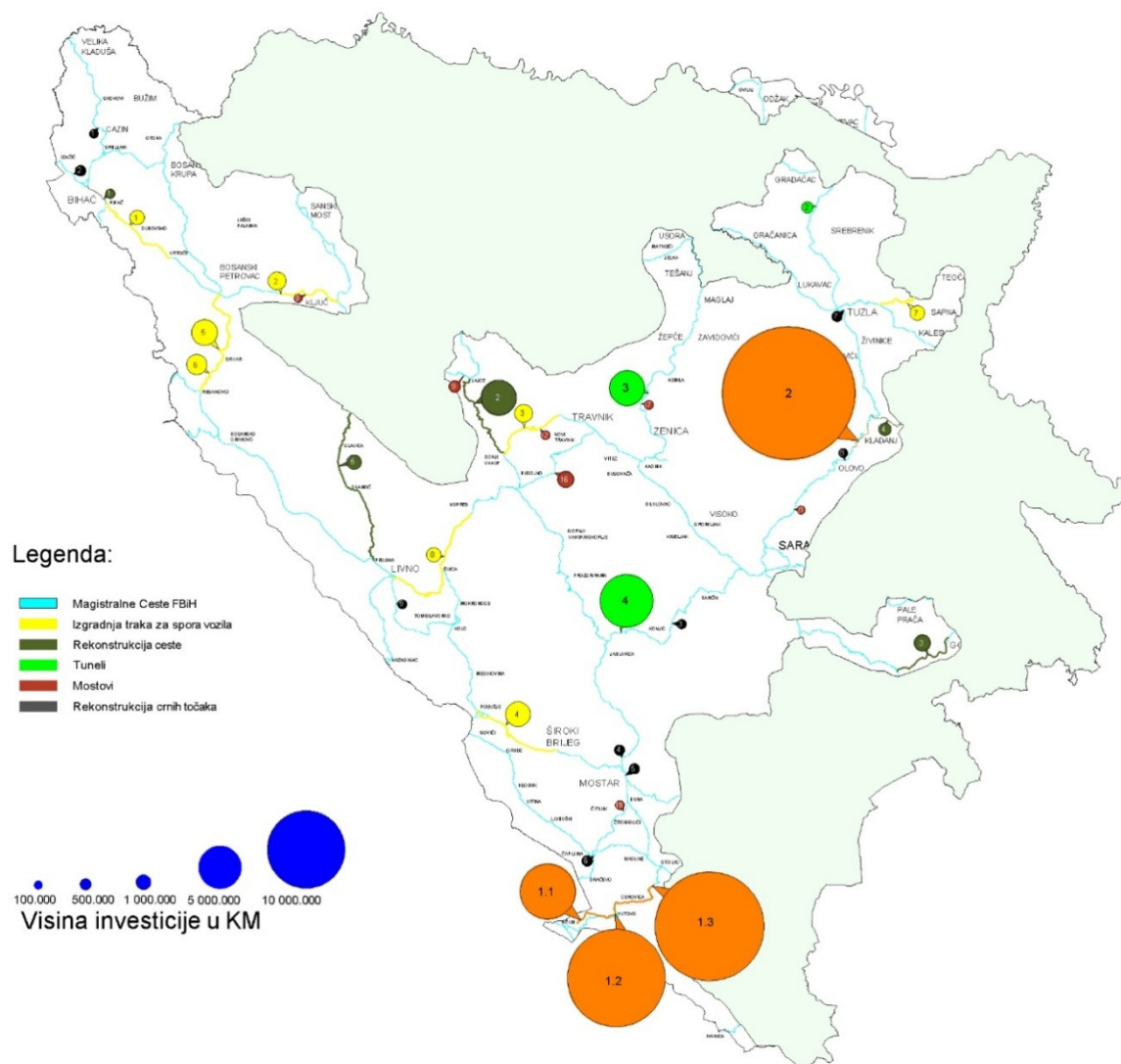
4. Podrška implementaciji projekta: nadzor nad izgradnjom i izgradnja kapaciteta JP Ceste FBiH.

Slika 1. daje grafički pregled pod-projekata uključenih u ovaj OPP. Tabelarni pregled sa osnovnim podacima o pod-projektima je prezentiran u *Tablici 3.* ovog dokumenta.

Kompletna projektna dokumentacija (uključujući glavni projekt) za sve pod-projekte još uvijek nije završena u ovom trenutku, tako nije moguće utvrditi točan opseg zahtijevane eksproprijacije, broj projektom pogođenih osoba (bilo formalnih ili neformalnih korisnika zemlje), ili veličinu utjecaja svakog pod-projekta na projektom pogođenu osobu.

Na temelju preliminarne procjene, radovi obuhvaćeni Projektom će uključiti stalnu i privremenu eksproprijaciju zemlje i vjerojatno će rezultirati i sa slabim preseljavanjem lokalnog stanovništva.

Slika 1. Pregledna karta pod-projekta uključenih u Projekt



Izvor: JP Ceste FBiH, studeni 2015.

1.2. CILJEVI OPP-a

OPP se priprema za pod-projekte za koje točan opseg ili lokacije preseljenja nisu poznate. Svrha ovog OPP-a jeste da razjasni načela raseljavanja, organizacijske aranžmane i projektne kriterije koje će se primijeniti na pod-projekte tijekom implementacije Projekta. On sadrži jasne definicije uvjeta pod kojima će se preseljenje planirati i implementirati. OPP definira pitanja poput prava na naknadu, načela naknade, procese pritužbi i ostale pravne procedure.

Na temelju ovog OPP, nekoliko APP-ova će se napraviti, od kojih se dva već pripremaju: jedan APP za cestu Neum-Stolac (Broćanac-Cerovica-Drenovac) i drugi integrirani APP za sve pod-projekte sa završenim Glavnim projektom. APP-ovi za preostale pod-projekte će se pripremiti kada Glavni projekti budu dostupni.

OPP i APP će biti javno objavljeni i za njih će se provesti konzultacije da bi se omogućilo pogođenim osobama da sudjeluju u planiranju i implementaciji programa raseljenja.

OPP i APP-ovi su pripremljeni u skladu sa FBiH i BiH pravnim zahtjevima i procedurama, Operativnom politikom Svjetske banke o nedobrovoljnom preseljenju (OP 4.12) i međunarodno prihvaćenim dobrim praksama.

2. PRAVNI OKVIR ZA EKSPROPRIJACIJU I PRESELJENJE

2.1. ZAKON O EKSPROPRIJACIJI FBiH

Ključne odredbe Zakona o eksproprijaciji FBiH (Sl.n. FBiH br. 70/07, 36/10 i 70/07) su sažete u tekstu ispod.¹

2.1.1. Javni interes i svrha eksproprijacije

Nekretnina može biti predmet eksproprijacije samo u slučaju kada je utvrđen javni interes za projekte koji će proizvesti veću korist od one koja se postizala korištenjem te nekretnine na dosadašnji način (član 3. i 5.).

Eksproprijacija može biti provedena za potrebe FBiH, županija, gradova, općina, javnih poduzeća i javnih ustanova, osim ako zakonom nije drugačije određeno.

2.1.2. Proces eksproprijacije

Kao uvjet, koji prethodi podnošenju prijedloga o eksproprijaciji, zakon zahtijeva zadovoljavajući dokaz da su potrebna sredstva osigurana i položena u banci u ukupno procijenjenom iznosu, koji je približno jednak iznosu potrebnom za isplatu naknada, ili odgovarajući dokaz o zamjenskim nekretninama (član 24.).

Postupak eksproprijacije počinje podnošenjem prijedloga za eksproprijaciju koji podnosi Korisnik eksproprijacije relevantnoj Općini (nadležno tijelo za eksproprijaciju). Prijedlog sadrži podatke o imovini čija eksproprijacija se predlaže, vlasnicima takve imovine i svrhu za koju se predlaže eksproprijacija.

Zakon eksplicitno podržava sporazumno rješavanje pitanja stjecanja prava vlasništva nad određenom nekretninom (član 23.). Zaključeni sporazum mora sadržavati oblik i visinu naknade i rok do kojeg je Korisnik eksproprijacije dužan ispuniti obavezu u pogledu naknade (član 26.). Ako se ne postigne sporazum o naknadi, nadležni sud odlučuje o visini naknade (član 60. do 64.).

2.1.3. Zahtjevi u vezi sa informiranjem i konsultacijama

Pogođeni vlasnici su informirani o aktivnostima na eksproprijaciji i njihovim pravim tijekom cijelom procesa eksproprijacije. Nakon proglašenja Javnog interesa, Korisnik eksproprijacije će pokušati ispregovarati dobrovoljni prijenos vlasništva. Sukladno domaćoj legislativi ovaj pokušaj može biti u obliku javnog poziva objavljenog u lokalnim novinama.

¹Trenutno su u izradi izmjene i dopune zakona, međutim, opseg i vrijeme završetka parlamentarne procedure je nepoznat. Kada se izmjene i dopune usvoje ovaj OPP će se dopuniti aneksom koji će objasniti značaj izmjena i dopuna u odnosu na trenutni Projekt, ukoliko ih bude. Ovisno o opsegu utjecaja izmjena i dopuna OPP će možda biti i predmet novog kruga konsultacija. Izmjene i dopune zakona neće biti retroaktivno primjenjive. Nakon što izmjene i dopune zakona stupe na snagu stroža načela (Izmjena i dopuna Zakona o eksproprijaciji FBH ili OP 4.12) će biti mjerodavna.

Ova obavijest informira javnost o pripremama za pokretanje postupka eksproprijacije i da svi registrirani vlasnici i osobe koje imaju pravni interes u pogođenom području mogu kontaktirati Korisnika eksproprijacije u pokušaju pregovora o prijenosu vlasništva ili u dobivanju svih relevantnih informacija o projektu unutar utvrđenog vremenskog roka (član 23.). Nakon predaje Prijedloga o eksproprijaciji općinski službenici moraju, bez odlaganja, obavijestiti vlasnike o dostavljenom Prijedlogu o eksproprijaciji (član 25.). Prije donošenja rješenja o eksproprijaciji općinski organ nadležan za eksproprijaciju mora pozvati sve pogođene osobe sa formalnim pravom na usmenu raspravu da bi prezentirali činjenice koje mogu biti relevantne za eksproprijaciju (član 27.).

2.1.4. Vrste eksproprijacije

Eksproprijacija može biti potpuna i nepotpuna.

Potpunom eksproprijacijom nekretnina postaje vlasništvo korisnika eksproprijacije, a prestaju prava vlasništva ranijeg vlasnika i druga prava na toj nekretnini.

Nepotpuna eksproprijacija podrazumijeva ustanovljenje služnosti na zemljištu i zakup na zemljištu na određeno vrijeme. Na kraju zakupa, pravo služnosti se vraća prethodnom vlasniku. Međutim, vlasnici koji su pogođeni djelomičnim gubitkom svojih nekretnina imaju pravo da zahtijevaju kompletnu eksproprijaciju i odgovarajuću naknadu, u slučaju kada bi djelomična eksproprijacija pogoršala ekonomsku situaciju vlasnika nekretnine ili kada bi učinila preostali dio nekretnine beskorisnim ili bitno otežanim za korištenje. Pravo na zahtjev za eksproprijaciju cijele nekretnine se može dostaviti do izdavanja prvostupanjskog Rješenja o eksproprijaciji, kao i u tijeku žalbenog postupka ako pogođeni vlasnik nije bio informiran o takvom pravu (član 11.).

2.1.5. Prava na naknadu sukladno FBiH legislativi

Predmet eksproprijacije su nekretnine u vlasništvu fizičkih i pravnih lica (član 4).

Opće načelo Zakona o eksproprijaciji je da naknada treba biti pružena u visini tržišne vrijednosti (član 12.). Tržišna vrijednost se izračunava na osnovu cijene na području u kojem se nekretnina ekspropriira, koja može biti postignuta za određenu nekretninu na tržištu, a koja zavisi od ponude i potražnje u trenutku njenog određivanja (član 46.).

Zakon definira u detalje kako se naknada određuje za objekte, voćnjake, šumsko zemljište i stabla, te poljoprivredno, građevinsko i gradsko zemljište.

Prema Zakonu, naknada za ekspropriranu nekretninu određuje se, u pravilu, davanjem druge odgovarajuće nekretnine (član 45.). Međutim, naknada se može odrediti i u novcu, ako vlasnik eksproprirane nekretnine ne prihvati kao ekvivalent nekretninu kao naknadu ili ako korisnik eksproprijacije ne može osigurati takvu nekretninu (član 46.). Za nelegalno sagrađene objekte graditelj nema pravo ni na kakvu naknadu. Međutim, graditelj može srušiti objekt i uzeti građevinski materijal, u suprotnom uklanjanje objekta će se uraditi o njegovom trošku (član 45.).

U procesu eksproprijacije, vlasnici nekretnina imaju pravo na naknadu za bilo kakve gubitke ili koristi koje bi inače imali od te nekretnine (član 54.).

Osobne i obiteljske prilike prethodnog vlasnika ekspropirane nekretnine uzimaju se u obzir, kao i okolnosti koje mogu imati nepovoljan ekonomski učinak, kao korektiv uvećanja visine utvrđene naknade (član 47.). Cilj ove odredbe je omogućavanje ponovne uspostave izvora primanja iznad puke naknade za izgubljenu imovinu, pružajući fleksibilnost zasnovanu na procjeni osobnih prilika u svakom posebnom slučaju.

Troškove postupka eksproprijacije snosi Korisnik eksproprijacije. Korisnik eksproprijacije stječe pravo na ekspropiriranu nekretninu pravosnažnošću Rješenja o eksproprijaciji pod uvjetom da je naknada plaćena prethodnom vlasniku. Pravo ulaska u posjed ekspropisane nekretnine se može steći i predajom zamjenske nekretnine na datum predaje zamjenske nekretnine.

Tablica 1. ispod sažima prava na naknade pružene tijekom eksproprijacije u FBiH sukladno važećoj legislativi.

Tablica 1. Sažetak prava na naknadu sukladno zakonima FBiH

Tip gubitka	Naknada	Zakonodavni okvir
FORMALNI VLASNICI		
Nekretnina/Biznis/Zemljište (opća načela)	Mogućnost 1: Raseljavanje Odgovarajuća zamjenska nekretnina slične veličine, karakteristika i tržišne vrijednosti u istoj općini ili gradu Mogućnost 2: Novčana naknada Novčana naknada po tržišnoj vrijednosti.	Zakon o eksproprijaciji
	Novčana naknada	
Zemljište pod voćnjakom	Naknada je određena u istom iznosu kao i naknada za najbližu livadu.	Zakon o eksproprijaciji
Zemljište pod vinogradom i voćnjakom intenzivne proizvodnje	Naknada je određena u istom iznosu kao i naknada za najbliže obradivo zemljište.	Zakon o eksproprijaciji
Pogođeni voćnjaci i vinogradi koji već imaju prinos	Novčana naknada u vrijednosti neto dobiti za godine koje su potrebne za drveća narastu plus vrijeme potrebno da drveće postane plodonosno. + Novčana naknada za tehničko drvo sukladno standardima za davanje naknade za šumska drveća osim ako prethodni vlasnik posjeđena drveća ne zadrži za sebe.	Zakon o eksproprijaciji
Pogođeni voćnjaci i vinogradi koji nemaju	Novčana naknada za troškove nabave, sadnje i uzgoja sadnica.	Zakon o eksproprijaciji

Tip gubitka	Naknada	Zakonodavni okvir
prinos	+ Novčana naknada za tehničko drvo sukladno standardima za davanje naknade za šumska drveća osim ako prethodni vlasnik posjeđena drveća ne zadrži za sebe.	
Šumsko zemljište	Naknada je određena u istom iznosu kao i naknada za najbliži pašnjak.	Zakon o eksproprijaciji
Drvena masa (zrela ili gotovo zrela)	Naknada se određuje na temelju vrijednosti „drveta na panju“ po tržišnoj vrijednosti.	Zakon o eksproprijaciji
Šume bez zrele drvne mase	Novčana naknada za troškove nabave, sadnje i uzgoja i izgubljeni rast zbog rane sječe.	Zakon o eksproprijaciji
Poljoprivredno, građevinsko i gradsko građevinsko zemljište	Novčana naknada po tržišnoj vrijednosti.	Zakon o eksproprijaciji
Neplodno, stjenovito i slično zemljište	Novčana naknada po tržišnoj vrijednosti najbližeg pašnjaka najniže kvalitete u istoj katastarskoj općini.	Zakon o eksproprijaciji
	Ostala prava	
Izgubljena korist	Prethodni vlasnik ima pravo na naknadu za izgubljene koristi koje bi inače stekao koristeći svoju nekretninu u vremenu između predaje prethodne nekretnine do primanja zamjenske nekretnine/novčane naknade.	Zakon o eksproprijaciji
Usjevi	1) Prethodni vlasnik ima pravo da požanje usjeve i ubraća plodove koji su zreli u vrijeme stupanja u posjed novog vlasnika. 2) Ako prethodni vlasnik nije bio u mogućnosti da požanje usjeve i ubere plodove u vrijeme stupanja u posjed ima pravo na novčanu naknadu po tržišnoj vrijednosti po odbitku potrebnih troškova koje bi imao do žetve ili berbe.	Zakon o eksproprijaciji
Pravo korisnika eksproprijacije na služnost na nekretnini	U slučaju uspostavljanja prava služnosti naknada će biti u onolikom iznosu za koji je tržišna vrijednost zemljišta umanjena zbog služnosti ili bilo kakvih šteta.	Zakon o eksproprijaciji Zakon o stvarnim pravima

Tip gubitka	Naknada	Zakonodavni okvir
Korisnik eksproprijacije uzima nekretninu u zakup	U slučaju utvrđivanja zakupa naknada se određuje u visini zakupa po tržišnoj vrijednosti. Naknada je jednokratna suma za cijeli period zakupa, a može biti i periodična. Naknada se računa od dana ulaska u posjed. Trajanje zakupa je ograničeno na maksimalno pet godina i Korisnik eksproprijacije je obavezan da obnovi zemljište u njegovo prvobitno stanje. Ovo se najčešće koristi za eksploataciju mineralnih resursa.	Zakon o eksproprijaciji
Privremena zauzimanje zemljišta	Isto kao u slučaju zakupa. Sa maksimalnim korištenjem od jedne godine ili dulje ovisno o namjeni. Ovaj tip eksproprijacije se uglavnom koristi za smještaj radnika i strojeva.	Zakon o eksproprijaciji
Ranjivost	Dodatna naknada se daje ranjivom projektom pogođenim osobama uzimanjem u obzir njihovih osobnih i obiteljskih situacija.	Zakon o eksproprijaciji
NEFORMALNI VLASNICI		
Objekti	Graditelj nema prava na naknadu. No graditelj može srušiti objekt i odnijeti građevinski materijal, u protivnom će se uklanjanje uraditi o njegovom trošku. Ako je objekt predmet uspješne legalizacije onda neformalni vlasnici postaju formalni vlasnici i sukladno tome stječu prava.	Zakon o eksproprijaciji Zakon o građevinskom zemljištu
Poljoprivredno zemljište (Vlasnik i korisnik su različite osobe)	Novčana naknada se daje korisniku zemljišta za bilo kakva poboljšanja koje je napravio na zemljištu npr. navodnjavanje, odvodnja, višegodišnji usjevi, objekti itd.	Zakon o stvarnim pravima

2.1.6. Žalbeni mehanizmi

Zakon predviđa pravo pogođenih građana da ulože žalbe u mnogim fazama procesa eksproprijacije, počev od upravnih i sudskih žalbi (tj. protiv akta o utvrđivanju javnog interesa (član 16.), preko rješenja o eksproprijaciji (član 30.), kao i u vezi s naknadom (član 60.).

2.2. OSTALA RELEVANTNA ZAKONSKA REGULATIVA FBiH

2.2.1. Zakon o stvarnim pravima FBiH

Zakon o stvarnim pravima FBiH (Sl.n. FBiH, br. 66/13, 100/13) propisuje stjecanje, korištenje, raspolaganje, zaštitu i prestanak vlasničkih prava i drugih stvarnih prava, prava na posjed, uključujući pravo služnosti, suvlasništva i zajedničkog vlasništva, proceduru stjecanja vlasničkih prava na zemljištu i/ili objektima izgrađenim na tuđem zemljištu. Zaštita prava vlasništva i ostalih stvarnih prava su zajamčena ovim Zakonom u skladu sa načelima međunarodnih zakona. Značajna odredba ovog Zakona je da posjednici nekretnine stječu vlasnička prava dosjelošću nakon 10 godina svjesnog i pravnogposjeda, ili nakon 20 godina svjesnogposjeda. Nadalje, Zakon određuje da savjesni graditelj koji izgradi objekt na zemljištu čiji je vlasnik druga osoba ima pravo na stjecanje tog zemljišta, ako se vlasnik zemljišta nije usprotivio gradnji. Vlasnik zemljišta u ovom slučaju ima pravo da traži naknadu u visini tržišne vrijednosti zemljišta.

2.2.2. Zakon o građevinskom zemljištu FBiH

Zakon o građevinskom zemljištu FBiH (Sl.n. FBiH, br. 25/03, 16/04, 67/05) dozvoljava legalizaciju bespravno izgrađenih objekata na građevinskom zemljištu u državnom vlasništvu, na kojem je izgrađen objekt. Ovaj Zakon omogućava naknadno izdavanje građevinske dozvole od strane općinskog vijeća u skladu sa Zakonom o prostornom planiranju i korištenju zemljišta na nivou Federacije BiH. Legalizacija bespravno izgrađenih objekata je dalje regulirana odlukama na županijskom nivou, a provodi se na općinskom nivou.

2.2.3. Legalizacija bespravno sagrađenih objekata u FBiH

Regulacija legalizacije objekata sagrađenih bez građevinske dozvole i objekata privremenog karaktera u FBiH je unutar nadležnosti županija. Neke županije su usvojile posebne odluke o legalizaciji, a u nekim je pitanje legalizacije regulirano županijskim zakonima o građenju i odgovarajućim pravilnicima². Nadalje, u nekim županijama županijski zakon određuje da će općine regulirati ovo pitanje³.

Gore spomenuti propisi su uglavnom usvajaju periodično i obično su na snazi jednu godinu, sa uobičajenom praksom produžetka važenja ili usvajanja novih propisa.

Legalizacija podrazumijeva usvajanje odluke o naknadnoj urbanističkoj dozvoli, građevinskoj dozvoli i uporabnoj dozvoli u skladu sa Zakonom o prostornom uređenju.

² Na primjer u Bosansko-Podrinjskoj županiji

³ Na primjer: Zakon o građenju (N.N. HNŽ, br. 04/13), član 45. kaže da će jedinice lokalne samouprave (tj. općine) regulirati stanje objekata izgrađenih bez građevinske dozvole. Na temelju ove odredbe općina Neum je donijela takvu odluku o legalizaciji u rujnu 2015. godine.

2.2.4. Zakon o vanparničnom postupku FBiH

Zakon o vanparničnom postupku (Sl.n.FBiH, br. 2/98, 39/04) utvrđuje pravila po kojima sudovi postupaju i odlučuju o osobnim, obiteljskim, imovinskim i drugim pravima i pravnim interesima, koji se po zakonu rješavaju u vanparničnom postupku. U skladu sa ovim Zakonom sud u vanparničnom postupku određuje naknadu za ekspropiriranu nekretninu nakon što utvrdi bitne činjenice te donosi rješenje kojim određuje oblik i obim, odnosno visinu naknade. Prema ovom zakonu sudionici mogu zaključiti i sporazum o obliku i obimu, odnosno visini naknade te će sud svoje rješenje temeljiti na njihovom sporazumu, ukoliko nađe da sporazum nije u suprotnosti sa propisima kojima su uređeni vlasnički odnosi na nekretninama.

2.2.5. Zakon o upravnom postupku FBiH

Zakon o upravnom postupku ("Sl.n. FBiH", br. 2/98 i 48/99) propisuje način postupanja organa uprave kada u upravnim postupcima odlučuju o pravima i obavezama građana. Odluke organa uprave donose se u obliku rješenja nakon što se provede postupak propisan ovim Zakonom. Protiv rješenja donesenog u prvom stupnju stranka ima pravo žalbe. Samo zakonom može se propisati da u pojedinim upravnim stvarima žalba nije dopuštena, ako se na drugi način osigura zaštita prava i zakonitosti.

Zakon je članom 54. dao mogućnost postavljanja privremenog zastupnika ako procesno nesposobna stranka nema zakonskog zastupnika ili se neka radnja ima poduzeti protiv osobe čije je boravište nepoznato, a koja nema punomoćnika. Privremenog zastupnika postavlja organ koji vodi postupak, ako to traži hitnost predmeta. Organ koji vodi postupak odmah će izvijestiti o tome organ starateljstva, a ako je privremeni zastupnik postavljen osobi čije je boravište nepoznato, objavit će svoj zaključak na oglasnoj tabli ili na drugi uobičajeni način (putem novina i drugih sredstava informiranja).

Pod navedenim uvjetima privremeni zastupnik se može postaviti i privrednom društvu, ustanovi ili drugom pravnom licu. Privremeni zastupnik može biti postavljen i u slučaju hitnosti. Postavljena osoba je dužna prihvatiti zastupanje, a zastupanje može odbiti samo iz razloga koji su predviđeni posebnim propisima; isti sudjeluje samo u postupku za koji je izričito postavljen, i to dok se ne pojavi zakonski zastupnik ili predstavnik, odnosno sama stranka ili njen punomoćnik.

2.2.6. Zakon o zemljišnim knjigama FBiH

Zakon o zemljišnim knjigama FBiH (Sl.n. FBiH, br. 19/03 i 54/04) uređuje vođenje, održavanje i uspostava zemljišnih knjiga, kao i upis nekretnina i prava na nekretninama u zemljišnim knjigama u FBiH.

Vlasništvo i druga prava na nekretninama nastaju tek sa upisom u zemljišnu knjigu. Rješenje o eksproprijaciji je pravna osnova upisa. Također, postupak eksproprijacije se može evidentirati u formi zabilježbe.

2.2.7. Zakon o premjeru i katastru nekretnina FBiH

Zakon o premjeru i katastru nekretnina FBiH (Sl.l. SR BiH, br. 22/84, 12/87, 26/90 i 36/90), i (Sl.l. RBiH, br. 4/93 i 13/94), koji se primjenjuje kao federalni propis na osnovu člana IX.5.(1) Ustava FBiH i Zakon o premjeru i katastru zemljišta (Sl.l. SR BiH, br. 14/78, 12/87 i 26/90) uređuju premjer zemljišta, zgrada i drugih objekata, izrada i održavanje katastra zemljišta, zgrada i drugih objekata evidencija i upis nekretnina. U katastru se vodi evidencija posjednika nekretnina. Premjeravanje kao geodetski rad u smislu ovog zakona se izvodi i u svrhu eksproprijacije. U tijeku je donošenje novog zakona.

2.2.8. Zakon o osnovama socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite obitelji s djecom

Zakon o osnovama socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite obitelji s djecom (Sl.n. FBiH, br. 36/99, 54/04 i 39/06) uređuju osnove socijalne zaštite građana i njihovih obitelji, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite obitelji s djecom u FBiH.

2.2.9. Zakon o ravnopravnosti spolova u BiH

Zakon o ravnopravnosti spolova u BiH (Sl.n. BiH, br. 16/03, 102/09) promiče i štiti jednak tretman spolova i jamči jednakost mogućnosti za sve i u javnom i u privatnom području i zabranjuje bilo izravnu bilo neizravnu diskriminaciju na temelju spola.

2.3. PRIMJENJIVE POLITIKE SVJETSKE BANKE

Svi projekti koje financira SB, a koji uključuju komponente eksproprijacije i nedobrovoljnog preseljavanja stanovništva podliježu Operativnoj politici i postupcima OP 4.12 SB o prisilnom preseljavanju (revizija iz travnja 2013). Ova politika se ne primjenjuje samo u slučaju fizičkog preseljenja, nego i kod pojava bilo kakvih gubitaka izvora prihoda ili sredstava za život koji su rezultat eksproprijacije ili ograničenog pristupa resursima (zemlja, voda ili šuma) a koji su rezultat izgradnje ili rada objekta ili njegovih pomoćnih objekata.

Ovaj OPP pripremljen u skladu sa nacionalnom legislativom i OP 4.12 SB pokriva izravne ekonomske i društvene utjecaje Projekta, a posebno:

- a) Eksproprijaciju zemljišta (i bilo čega što raste ili se trajno nalazi na zemljištu npr. objekti ili usjevi), a koja uzrokuje slijedeće:
 - a. Preseljenje ili gubitak skloništa;
 - b. Gubitak imovine ili pristupa imovini;
 - c. Gubitak izvora prihoda ili sredstava za život, bez obzira mora li se pogođena osoba preseliti na drugu lokaciju.

Politika se primjenjuje na sve dijelove projekta koji uzrokuju nedobrovoljno preseljenje, bez obzira na izvor financiranja projekta. Također se primjenjuje na druge aktivnosti koje izazivaju nedobrovoljno preseljenje, a koje su:

- a) Izravno i značajno povezane s ovim Projektom,

- b) Potrebne da bi se postigli ciljevi definirani Projektnom dokumentacijom, i
- c) Koje se provode, ili se planira da će se provoditi istovremeno s Projektom.

Sveukupni ciljevi politike su sljedeći:

- 1) Nedobrovoljno preseljenje treba izbjeći gdje je to izvedivo, ili ublažiti istraživanjem svih mogućih alternativa projektnog rješenja.
- 2) Gdje nije moguće izbjeći preseljenje, aktivnosti na preseljenju trebaju biti smišljene i izvedene kao održivi programi razvoja, tako da se pruži dovoljno investicijskih resursa da bi se omogućilo raseljenim osobama da ostvare korist Projektom. Preseljene osobe je potrebno smisljeno konzultirati i omogućiti im da sudjeluju u planiranju i implementaciji programa preseljenja.
- 3) Preseljenim osobama treba pomoći u njihovim naporima da poboljšaju svoje izvore prihoda i standarde života ili barem da ih obnove, minimalno do nivoa koji je prethodio preseljenju ili do nivoa koji je prevladavao prije početka implementacije projekta, koji je god viši.

Operativna politika OP 4.12 SB razlikuje sljedeće kategorije osoba koje imaju pravo na naknadu i pomoć:

- 1) Osobe koje imaju formalna prava na zemljište (uključujući uobičajena i tradicionalna prava priznata prema zakonima zemlje);
- 2) Osobe koje nemaju formalna prava na zemljište u vrijeme kada započne popis, nego polažu pravo na to zemljište i imovinu, pod uvjetom da se takvo pravo priznaje prema nacionalnim zakonima ili se priznaju kroz procese identificirane u planovima preseljavanja; i
- 3) Osobe koje nemaju prepoznatljivo zakonsko pravo ili ne polažu pravo na zemljište koje zauzimaju.

Posebnu pažnju treba posvetiti ranjivim skupinama, uključujući one ispod granice siromaštva, starce, žene i djecu, etničke manjine, itd.

Osobe koje ulaze u područje nakon isključnog datuma nemaju pravo na naknadu ili bilo koji drugi oblik pomoći kod preseljavanja.

Politika preseljavanja se temelji i na sljedećim osnovnim principima:

- Preseljene osobe će biti informirane o svojim opcijama i pravima koja se odnose na raseljavanje;
- Preseljene osobe će biti konsultirane, ponuditi će im se izbor i pružiti tehničke i ekonomski izvodljive alternative za raseljavanje;
- Preseljenim osobama će se osigurati brza i učinkovita naknada u punoj zamjenskoj vrijednosti za imovinu izgubljenu direktno zbog projekta. Prednost treba dati strategijama preseljavanja baziranim na zamjeni zemljišta prije nego naknadi u gotovinskom plaćanju, pogotovo za preseljene osobe čiji životni standard se zasniva na korištenju zemljišta;
- Ako utjecaji uključuju fizičko preseljenje, preseljenim osobama će se osigurati pomoć kao što je naknada za preseljenje tokom preseljenja, zatim stambeni objekt ili

stambena lokacija, ili prema potrebi, poljoprivredni lokalitet za koji su kombinacija proizvodnog potencijala, lokacijske prednosti, i drugi faktori barem jednakih kvaliteta kao na prethodnom lokalitetu;

- Preseljene osobe će pored naknade za oduzete nepokretnosti ostvariti sva prava na dodatnu pomoć kako je to definirano ovim OPP-om;
- Preseljenim osobama će se pružiti podrška nakon preseljenja, za prijelazni period, na osnovu razumne procjene vremena koje bi moglo biti potrebno za obnavljanje životnog standarda;
- Preseljenim osobama će se omogućiti mehanizam za pritužbe tj. pristupačne i dostupne procedure za rješavanje eksproprijacijskih sporova putem trećih lica;
- Aktivnost preseljavanja će nadzirati Jedinica za implementaciju projekta (JIP).

Za pod-projekte koji će biti realizirani kao dio implementacije Projekta SB zahtijeva pripremu APP-a, u skladu sa ovim OPP-om i OP 4.12.

2.4. RAZLIKE IZMEĐU NACIONALNIH I ZAHTIJEVA SB

Ključne razlike između lokalne legislative i OP 4.12 su:

- Domaća legislativa ne priznaje prava neformalnih vlasnika/korisnika – oni rijetko imaju pravo na bilo kakvu naknadu;
- Novčana naknada prema domaćoj legislativi se računa na temelju tržišne vrijednosti, dok OP 4.12 zahtijeva novčanu naknadu prema zamjenskoj vrijednosti;
- Domaća legislativa ne uzima u obzir administrativne takse niti bilo kakvu dodatnu podršku za preseljenje osobe.

Detaljniji pregled razlika između lokalne legislative i OP 4.12 je prezentiran u tablici ispod.

Tablica 2. Sažetak razlika i ključne mjere za njihovo premoštavanje

Predmet	Zakoni FBiH	OP 4.12 SB	Razlike i mjere za premoštavanje razlika
Pružanje naknada uopće	Naknada se pruža po tržišnoj vrijednosti.	Naknada se pruža po zamjenskoj vrijednosti (vidjeti listu definicija).	Osobe koje su pretrpjele gubitke će primiti naknadu po punoj zamjenskoj vrijednosti. OP 4.12 je mjerodavan.
Dodatna pomoć projektom pogođenim osobama	Nema posebnih pravnih odredbi.	Potrebno je pružiti pomoć tijekom preseljenja, uključujući sve tipove dodatne pomoći sa posebnim pažnjom na siromašne i ranjive individue i grupe.	Preseljene osobe kao i ranjive individue i grupe će primiti naknadu za troškove preseljenja i bilo kakve dodatne troškove koji se odnose na preseljenje u svrhu obnove izvora prihoda/sredstava za život i premošćivanja tranzicijskog perioda nakon preseljenja ili na temelju ranjivosti. OP 4.12 je mjerodavan.

Predmet	Zakoni FBiH	OP 4.12 SB	Razlike i mjere za premoštavanje razlika
Obnova sredstava za život i ispomoc	Općenit, projektom pogođene osobe imaju pravo samo na novčanu naknadu po tržišnoj vrijednosti. Nikakva dodatna pomoć im se ne pruža.	OP 4.12 propisuje da plan preseljenja ili politika uključuju mjere kako bi se osiguralo da je preseljenim osobama (i) pružena podrška nakon preseljenja za tranzicijski period na temelju razumne procjene vremena potrebnog da bi im se obnovili izvori prihoda/ sredstva za život i standard života; i (ii) uz mjere naknade da im je osigurana i razvojna pomoć, kao što je priprema zemljišta, kreditne olakšice, osposobljavanje ili mogućnost zapošljavanja.	OP 4.12 je mjerodavan.
Priprema APP-a	Jedini dokument koji se priprema je Elaborat o eksproprijaciji, koji se ne bavi društveno-ekonomskim pitanjima.	Priprema individualnih APP-ova	Pripremit će se i Elaborat o eksproprijaciji i APP.
Javne konsultacije	Nema posebnih odredbi. Projektom pogođene osobe se kontaktiraju u samom procesu eksproprijacije, ali nema javnih rasprava.	Smislene konzultacije sa pogođenim osobama i zajednicama, lokalnim vlastima, i prema potrebi sa nevladinim organizacijama (NVO) je potrebno provesti s početkom u najranijim fazama projekta.	OP 4.12 je mjerodavan.
Isključni datum, prava na naknadu i popis	Projektom pogođene osobe i njihova imovina se identificiraju u Elaboratu o eksproprijaciji i u proglašenju Javnog interesa, i dalje tijekom postupka pregovaranja i procjene vještaka.	Projektom pogođene osobe, njihova imovina i društveno-ekonomske karakteristike su identificirane u ranim projektnim fazama tijekom pripreme APP-a.	Popis stanovništva i inventar imovine će biti pripremljen u APP-u koji je specifičan za određeno područje. Isključni datum će biti datum zatvaranja javnog poziva koji će objaviti JP Ceste FBiH (kao Korisnik eksproprijacije) u lokalnim novinama, informirajući sve vlasnike i korisnike o početku procesa eksproprijacije, isključnom datumu i o kontakt osobama koje projektom pogođene osobe mogu kontaktirati za daljnje informacije. Isključni datum će također biti javno objavljen na oglasnim pločama u lokalnim zajednicama i općinama i na konzultacijskim sastancima, sa pripadajućim objašnjenjem. Javna objava će također biti objavljena, po potrebi, na često posjećenim lokacijama na cijelom pogođenom području.
Vrijeme isplate	Naknada se treba pružiti	Naknada se treba pružiti prije	Nema razlika.

Predmet	Zakoni FBiH	OP 4.12 SB	Razlike i mjere za premoštavanje razlika
naknada	prije početka građevinskih radova i prije ulaska u posjed.	početka građevinskih radova i prije ulaska u posjed.	
Preseljenje formalnih vlasnika	Mogućnost 1: Preseljenje Odgovarajuća zamjenska nekretnina slične veličine i karakteristika u istoj općini ili gradu.	Mogućnost 1: Preseljenje Zamjenska nekretnina slične ili veće vrijednosti slične produktivnosti. + Naknada za selidbu i tranziciju. + Administrativne takse	Mogućnost 1: Preseljenje Lokalna legislativa ne pokriva naknade za selidbu ni tranziciju niti administrativne takse ⁴ . OP 4.12 je mjerodavan.
	Mogućnost 2: Novčana naknada Novčana naknada po tržišnoj vrijednosti.	Mogućnost 2: Novčana naknada Novčana naknada po zamjenskoj vrijednosti.	Mogućnost 2: Novčana naknada Zamjenska vrijednost je veća od tržišne vrijednosti. OP 4.12 je mjerodavan.
Preseljenje neformalnih vlasnika objekata	Graditelj nema pravo na naknadu. No, graditelj može srušiti objekt i odnijeti građevinski materijal, inače će se uklanjanje objekta uraditi o njegovom trošku.	Projektom pogođena osoba ima pravo na novčanu naknadu po zamjenskoj vrijednosti sa dodatnim naknadama za selidbu i tranziciju.	OP 4.12 je mjerodavan.
Preseljenje neformalnih korisnika poljoprivrednog zemljišta	Projektom pogođena osoba ima pravo na novčanu naknadu za bilo kakva poboljšanja koje je napravio na zemljištu npr. navodnjavanje, drenažu, višegodišnje usjeve, objekte itd.	Projektom pogođena osoba ima pravo na novčanu naknadu za bilo kakva poboljšanja koje je uradio na zemljištu npr. navodnjavanje, drenažu, višegodišnje usjeve, objekte itd.	Nema razlika.
Preseljenje zakupca	Projektom pogođena osoba ima pravo na novčanu naknadu: za bilo kakva poboljšanja koje je uradio na zemljištu, za izgubljene usjeve, biljke, vinograde i drveća po tržišnoj vrijednosti.	Projektom pogođena osoba ima pravo na zamjensku vrijednost.	OP 4.12 je mjerodavan.
Godišnji i višegodišnji usjevi (vlasnik, zakupac)	Projektom pogođena osoba ima pravo na žetvu usjeva ili da primi novčanu naknadu po tržišnoj vrijednosti.	Projektom pogođena osoba ima pravo na zamjensku vrijednost, uključujući i neformalnog vlasnika.	OP 4.12 je mjerodavan.

⁴ Porezne olakšice su propisane za prethodne vlasnike ekspropirane nekretnine ako se kupuje nova nekretnina. Porezi na kupovinu nove nekretnine su regulirani Županijskim zakonima, i nisu identični. Ako ovo pravo nije dodijeljeno prethodnim vlasnicima, Korisnik eksproprijacije će preuzeti ove obaveze.

Predmet	Zakoni FBiH	OP 4.12 SB	Razlike i mjere za premoštavanje razlika
Voćnjaci i vinogradi koji imaju prinos (vlasnik, zakupac)	Novčana naknada u vrijednosti neto dobit za godine koje su potrebne da drveća narastu plus vrijeme potrebno da drveće postane plodonosno. + Novčana naknada za tehničko drvo	Projektom pogođena osoba ima pravo da ubere plodove i tehničko drvo i na naknadu po zamjenskoj vrijednosti, uključujući i neformalnog vlasnika.	OP 4.12 je mjerodavan.
Voćnjaci i vinogradi koji još uvijek nemaju prinos (vlasnik, zakupac i neformalni vlasnik)	Novčana naknada za nabavku, sadnju i uzgoj ovih sadnica.	Novčana naknada za troškove nabavke, sadnje i uzgoja ovih sadnica + vrijeme potrebno da bi se reproducirao zamjenski voćnjak/vinograd.	OP 4.12 je mjerodavan.
Gubitak biznisa	Zamjenske prostorije ili novčana naknada po tržišnoj vrijednosti.	Zamjenske prostorije ili novčana naknada za preseljenje i naknada za selidbu.	OP 4.12 je mjerodavan.
Gubitak prihoda	Novčana naknada za gubitak prihoda tijekom perioda preseljenja.	Novčana naknada za gubitak prihoda tijekom perioda preseljenja.	Nema razlika.
Žalbeni mehanizmi i rješavanje sporova	Zakon propisuje mogućnost žalbe tijekom raznih faza eksproprijacije ali samo u okviru postojećih institucija i sa zakonskim ograničenjima.	Dostupni i odgovarajući mehanizmi žalbe moraju biti omogućeni projektom pogođenim osobama i lokalnim zajednicama tijekom cijelog perioda implementacije projekta.	Odgovarajući, dostupni i pristupačni mehanizmi pritužbi će se uspostaviti.
Monitoring implementacije raseljavanja	Nema posebnih pravnih odredbi	Korisnik eksproprijacije je odgovoran za odgovarajući monitoring aktivnosti, koje su definirane u OPP-u i APP-u.	Ovaj OPP definira plan monitoringa i izvještavanja.
Ranjive skupine	Zakon o eksproprijaciji spominje ranjive skupine i njihovo pravo na dodanu novčanu naknadu. Međutim, implikacije ove odredbe su vrlo nejasne.	Sukladno OP 4.12 posebna pažnja mora biti posvećena ranjivim grupama. Oni imaju pravo na dodatnu naknadu, pravnu pomoć prilikom preseljenja i pomoć tijekom fizičkog preseljenja. Također, ove projektom pogođene osobe imaju prednost prilikom zapošljavanja.	OP 4.12 je mjerodavan.

3. OPSEG POTENCIJALNIH UTJECAJA I RIZIKA

Ovaj Projekt će zahtijevati eksproprijaciju zemljišta posebno za svrhe izgradnje nove ceste Neum-Stolac, izgradnju trećih traka i rekonstrukciju crnih točaka. Točan opseg ovih aktivnosti će biti poznat tek nakon izrade Elaborata o eksproprijaciji⁵ za sve pod-projekte koji se izrađuju sukladno odredbama Zakona o eksproprijaciji FBiH.

Na temelju trenutnih informacija (*Tablica 3.*), 7 objekata (nekategoriziranih) će biti pogođeno eksproprijacijom. Ovo implicira ograničeno raseljavanje osoba. Stoga, sveukupni utjecaj na raseljavanje se smatra slabim. Dodatno, zemljište koje će se eksproprijirati na svim pod-projektima je kategorizirano kao neplodno i šumsko zemljište sa izuzetkom ceste Neum-Stolac gdje ima i poljoprivrednog zemljišta. Sveukupnu utjecaj na preseljenje se smatra slabim.

Sukladno Zakonu o eksproprijaciji FBiH, eksproprijacija može biti potpuna i nepotpuna:

- **Potpunom eksproprijacija** (trajnom) nekretnina postaje vlasništvo Korisnika eksproprijacije, a prestaju prava vlasništva ranijeg vlasnika i druga prava i tereti na toj nekretnini.
- **Nepotpuna eksproprijacija** (privremenom) podrazumijeva ustanovljenje služnosti na zemljištu i objektima, kako i zakup na zemljištu na određeno vrijeme. Međutim, vlasnici koji su pogođeni nepotpunom eksproprijacijom imaju pravo zahtijevati potpunu eksproprijaciju sa odgovarajućom naknadom u slučaju da će nepotpuna eksproprijacija pogoršati ekonomsku situaciju vlasnika nekretnine ili učiniti preostali dio nekretnine beskorisnim ili teško korisnim. Nakon isteka zakupa, pravo na nekretninu se vraćaju prethodnom vlasniku. Primjeri ovakve eksproprijacije su gubitak pristupnog puta, gubitak godišnjih ili trajnih usjeva, gubitak poslovnog dohotka za vrijeme trajanja radova.

Za očekivati je i da će se privremeno zauzeti privatne parcele za konstrukciju pristupnih cesta i skladištenje mehanizacije, radnika i materijala. Ove parcele će se konačno definirati nakon završenog Glavnog projekta i biti će dio Elaborata o eksproprijaciji. Na ovako zauzete parcele primjenjivati će se Matrica prava iz ovog OPP-a.

U APP-ovima za svaki pod-projekt detaljno će se opisati područje koja su pod direktnim ili indirektnim utjecajem Projekta a koji će izazvati preseljenje.

Tablica 3. Daje pregled trenutno dostupnih podataka o očekivanoj eksproprijaciji za svaki pojedini pod-projekt koji će se financirati kroz ovaj Projekt.

⁵ Elaborat o eksproprijaciji je dokument na temelju kojeg se utvrđuje Javni interes, i na temelju kojega se izvodi proces eksproprijacije tj. rješavanje imovinsko-pravnih odnosa. Ovaj elaborat se radi na temelju Glavnog projekta. i sadrži geodetske i podatke i katastarskog plana područja koje se ekspropirira, informacije o imovini za koju je utvrđen Javni interes, procjenu imovine, svrhu eksproprijacije i ostale relevantne podatke za utvrđivanje Javnog interesa.

Tablica 3. Procjena eksproprijacije po svakom pod-projektu

Cesta	Županija	Dionica	Eksproprijacija		OPSEG EKSPROPRIJACIJE ⁶		
			Elaborat	Procedura	Br. parcela	Br. objekata	Tip zemljišta
IZGRADNJA CESTE - POBOLJŠANJE ELEMENATA U POSTOJEĆEM KORIDORU							
M 17.3	HNŽ	Neum-Stolac:					
		Neum - Babin Do - Broćanac	Postoji	U pripremi	189	0	Asfaltirano/ Neplodno
		Broćanac - Hutovo - Cerovica, L = 11,2 km	Postoji	No	208	0	Neplodno/ Plodno
		Cerovica - Drenovac, L = 15,3 km	Postoji	No	cca. 259	0	Neplodno/ Plodno
		Ukupna površina za eksproprijaciju: 66.87 ha					
IZGRADNJA TRAKA ZA SPORA VOZILA							
M 5	USK	Ripač - Vrtoče 2	Ne	Ne	27	0	Šuma i neplodno
M 5	USK	Gornje Bravsko - Ključ	Ne	Ne	5 državnih	0	Šuma i neplodno
M 5	SBK	Donji Vakuf 1 - Turbe	Ne	Ne	34	0	Šuma, neplodno i šibljje
M 6.1	ZHK	Posušje - Široki Brijeg	Ne	Ne	68	0	Šuma i neplodno
M 14.2	USK	Bos. Petrovac - Pasjak	Ne	Ne	cca 6 državnih	0	Šuma i neplodno
M 14.2	K10	Pasjak – Resanovci	Ne	Ne	cca 4 državne	0	Šuma i neplodno
M 18	TK	Priboj 2 - Simin Han 1	Ne	Ne			
M15	K10	Livno - Šuica - Kupres	Ne	Ne	cca 25 državnih	0	Neplodno, kamenjar
		Gromiljak - Blažuj	Ne	Ne	Nepoznato		
REKONSTRUKCIJA CESTE I KOLOVOZNE KONSTRUKCIJE, KOREKCIJA OSOVINE							
M5	USK	Bihać 4 - Ripač; korekcija osovine ceste	U pripremi	Ne	cca 44 male	6	Neplodno
M5	SBK	Jajce jug – Donji Vakuf 1; rekonstrukcija ceste	Ne	Ne			
M20	BPK	Ustikolina – Goražde 8; rekonstrukcija ceste i raskrsnice Vitkovići	Postoji	Ne	2	0	Neplodno
			Ukupna površina za eksproprijaciju: 9.570,0 m ²				
M19.2	TK	Vitalj – Vlasenica (Gr.entiteta); rekonstrukcija ceste	n/p	n/p			

⁶Napomena: Opseg eksproprijacije dat u tablici je aproksimativan te nisu obrađeni niti svi pod-projekti, jer u ovom trenutku nema dovoljno podataka.

Cesta	Županija	Dionica	Eksproprijacija		OPSEG EKSPROPRIJACIJE ⁶		
			Elaborat	Procedura	Br. parcela	Br. objekata	Tip zemljišta
M15	K10	Priluka - Glamoč - Barači; rekonstrukcija ceste	n/p	n/p			
SANACIJA TUNELA							
M1.8	TK	Pelagićevo - Srebrenik; sanacija tunela Ormanica, 16+210	n/p	n/p			
M17	ZDK	Topčić polje - Lašva; sanacija tunela Vranduk II, 7+416	n/p	n/p			
M17	HNK	Konjic - Jablanica 1; Crnaja, 15+082	n/p	n/p			
SANACIJA MOSTOVA							
	SBK	Gornje Bravsko - Ključ; most preko rijeke Sane, Ključ	n/p	n/p			
	SBK	Rogolji - Jajce jug, most preko rijeke Plive, Jajce	n/p	n/p			
	SBK	Donji Vakuf 1- Turbe; most preko duboke prepreke, Komar	n/p	n/p			
M16.4	SBK	Bugojno - Nević polje; most preko rijeke Vrbas, Bugojno	n/p	n/p			
	ZDK	Nemila 0 - Lašva 0; most preko rijeke Bosne, Bosna IV	n/p	n/p			
	HNK	Tasovčići - border RH; most preko rijeke Bregave,, Tasovčići	n/p	n/p			
	KS	Olovo - Semozovac; most preko rijeke Ljubini	n/p	n/p			
REKONSTRUKCIJA CRNIH TAČAKA I OPASNIH MJESTA							
M4.2	USK	Skokovi - Srbaljani; rekonstrukcija crne tačke "Mala Lisa", km 11+230	Postoji	U pripremi	11	0	Neplodno
			Ukupno područje za eksproprijaciju: 1.314,29 m ²				
M5	USK	Granica BiH/RH (Izačić) - Bihać; rekonstrukcija opasnog mjesta Kamenica (M5 i R403a)	U pripremi	Ne	62	0	Neplodno
M17	HNK	Tarčin - Konjic; rekonstrukcija crne tačke km 16+800 - km 17+600	n/p	n/p	cca 2 državne	0	Neplodno
	HNK	Potoci - Mostar centar, rekonstrukcija crne tačke sjeverni ulaz u Mostar, km 7+800	Ne	Ne			
	HNK	Mostar centar - Gnojnice, rekonstrukcija crne tačke južni ulaz u Mostar, km 1+640	n/p	n/p	3	0	Neplodno
	HNK	Tasovčići - Čapljina; rekonstrukcija crne tačke raskrsnice M6 i M17, km 0+000	n/p	n/p	10	1	Neplodno

Cesta	Županija	Dionica	Eksproprijacija		OPSEG EKSPROPRIJACIJE ⁶		
			Elaborat	Procedura	Br. parcela	Br. objekata	Tip zemljišta
M18	TK	Šićki Brod 3 - Živinice1; rekonstrukcija crne tačke "Husino", km 2+500	Postoji	U pripremi	22	0	Neplodno
			Ukupno područje za eksproprijaciju: 12.426,0 m ² (gdje je 11.517,0 m ² u vlasništvu države)				
	ZDK	Vitalj - Olovo; rekonstrukcija crne tačke Olovske Luke - "Nula" km 20+600	Ne	Ne	14	0	Neplodno
M6.1	K10	Livno - Karlov Han; rekonstrukcija opasnog mjesta Lopatinac	Ne	Ne			

Izvor: JP Ceste FBiH, studeni 2015.

4. KLJUČNA NAČELA EKSPROPRIJACIJE I NAKNADA

Slijedeća načela se moraju strogo poštivati tijekom procesa eksproprijacije:

1. Eksproprijacija će se provoditi u skladu sa Zakonom o eksproprijaciji FBiH i ostalim relevantnim lokalnim zakonima i u skladu sa OP 4.12 SB i ostalim međunarodno priznatim dobrim praksama.
2. Sve projektom pogođene osobe (vlasnici, formalni i neformalni korisnici) će biti informirani i konzultirani tijekom pripreme projekta i njegove implementacije.
3. Nakon isključnog datuma, sve osobe koje se nastane u projektnom području nakon isključnog datuma neće imati pravo na bilo kakvu naknadu, ali će biti o tome pravovremeno unaprijed obaviještene, i bit će zatraženo od njih da napuste prostorije i demontiraju pogođene objekte (ukoliko ih bude) prije implementacije Projekta. Demontirani građevinski materijal im se neće oduzeti, neće platiti bilo kakvu kaznu niti će trpjeti bilo kakve sankcije.
4. Svi vlasnici i korisnici pogođenih parcela će u vrijeme isključnog datuma imati pravo na naknadu po zamjenskoj vrijednosti.
5. Privremena okupacija zemljišta za svrhe izgradnje će biti nadoknađena u skladu sa Zakonom o eksproprijaciji FBiH i OP 4.12, kao što je propisano u Matrici prava (*Tablica 5.* ovog dokumenta).
6. Standard života i/ili sredstva za život projektom pogođene osobe će se poboljšati ili minimalno obnoviti na razinu prije raseljenja, što je prije moguće.
7. Sva pitanja vezana za isplatu naknade u novcu će se raspravljati i dogovoriti s vlasnicima svih pogođenih članova domaćinstva. Naknada u novcu će se isplatiti u cijelosti ili u ratama, prema dogovoru sa pogođenim osobama i u skladu s ugovorima, na bankovni račun koji odrede vlasnici u internoj suglasnosti sa svim pogođenim članovima domaćinstva. U slučajevima gdje postoji više od jednog vlasnika nekretnine (npr. suvlasništvo bračnih partnera), iznos naknade će se podijeliti i isplatiti na bankovne račune koje oni odrede. U takvim slučajevima vlasnici/korisnici imaju pravo da odluče hoće li novčana naknada biti isplaćena samo jednom vlasniku/korisniku ili će biti jednako podijeljena između vlasnika/korisnika. Suvlasnik/korisnik ima pravo odreći se dijela naknade u korist drugog suvlasnika/korisnika. U slučaju da vlasnik/korisnik želi koristiti ovo pravo mora se napraviti pravna izjava i dati ovlaštenje ostalim vlasnicima/korisnicima da prime naknadu u njihovo ime.
8. JP Ceste FBiH će vršiti monitoring nad procesom eksproprijacije i obnove sredstava za život kroz interne i službene institucionalne kanale kao dio agencijskog *Kraja procjene utjecaja*.
9. Službenu procjenu imovine odnosno poboljšanja na zemljištu će vršiti službeni procjenitelji (vještaci), koji će biti izabrani putem zakonske procedure.
10. Posebnu pažnju treba obratiti na ranjive grupe stanovništva da dobiju odgovarajući pristup informacijama i pomoć, ovisno o potrebama. Potrebno je proučavati slučaj po slučaj uz pomoć nadležne općinske socijalne službe.
11. Sve projektom pogođene osobe koje imaju pravo na naknadu moraju primiti punu naknadu prije stupanja na gradilište i imovinu.

5. PRAVO NA NAKNADU, METODE PROCJENE I MATRICA PRAVA

5.1. PRAVO NA NAKNADU

Sukladno Zakonu o eksproprijaciji FBiH i ostalim relevantnim zakonima i OP 4.12 SB slijedeće osobe imaju pravo na naknadu:

- Projektom pogođena osoba koja je formalni vlasnik, zakupac ili neformalni vlasnik pogođenog zemljišta ili dijela zemljišta;
- Projektom pogođena osoba koja je formalni vlasnik, zakupac ili neformalni pogođenih usjeva;
- Projektom pogođena osoba koja je formalni vlasnik, zakupac ili neformalni vlasnik višegodišnjih usjeva i drveća kao što su voćnjaci i vinogradi;
- Projektom pogođena osoba koja je formalni vlasnik, zakupac ili neformalni vlasnik pogođenih vinograda i voćnjaka koji još uvijek ne daju plodove;
- Projektom pogođena osoba koja je formalni vlasnik, zakupac ili neformalni vlasnik plastenika koji još nema prinos i pogođen je Projektom;
- Projektom pogođena osoba koja je vlasnik pogođenog nepoljoprivrednog biznisa na cijeloj parceli ili dijelu parcele;
- Radnici, poljoprivredni posjednici na pogođenoj nekretnini čiji prihodi i izvori sredstava za život su privremeno pod utjecajem Projekta;
- Zajednice ili domaćinstva čiji pristup objektima i uobičajenim resursima su pogođeni Projektom;
- Projektom pogođena osoba koja je formalni vlasnik ili zakupac ili neformalni vlasnik i koji je pogođen Projektom zbog privremene okupacije njihovog zemljišta;
- Ranjive osobe pogođene projektom (osobe ispod granice siromaštva u skladu sa domaćom legislativom, domaćinstva koja vodi žena, samohrani roditelji, stariji, osobe sa invaliditetom ili oni sa kroničnim zdravstvenim problemima) koji su pogođeni Projektom;
- Projektom pogođena osoba koja je formalni ili neformalni vlasnik (objekta sagrađenog bez građevinske dozvole na vlastitoj parceli, na tuđoj parceli ili na državnoj) ili zakupac objekta (stambenog, komercijalnog, industrijskog, institucionalnog, pomoćnog), preostali dijelovi objekata ili dio objekta koji je pogođen Projektom; i
- Projektom pogođene osobe čiji gubici se ne mogu utvrditi niti predvidjeti u ovoj fazi Projekta.

5.2. ISKLJUČNI DATUM

Isključni datum za uspostavu prava na naknadu je datum završetka javnog objavljivanja o početku procesa eksproprijacije koje će objaviti JP Ceste FBiH (kao Korisnik eksproprijacije) u

lokalnim novinama, informirajući sve vlasnike i korisnike o početku procesa eksproprijacije, isključnom datumu i kontakt osobama koje projektom pogođene osobe mogu kontaktirati za daljnje informacije. Isključni datum će također biti javno objavljen, na oglasnim pločama u lokalnim zajednicama i općinama kao i na konzultacijskim sastancima, sa odgovarajućim objašnjenjem. Javna objava će također biti dostupna, po potrebi, na često posjećenim lokacijama na pogođenom području.

5.3. METODE PROCJENE POGOĐENE IMOVINE

Naknada za objekte i zemljište

Naknada za ekspropirani objekt ili zemljište u pravilu se određuje osiguranjem druge odgovarajuće nekretnine koja odgovara zamjenskoj vrijednosti plus troškovi preseljenja.

Novčana naknada prema zamjenskoj vrijednosti (uključujući sve povezane troškove transakcije, npr. troškove upisa u zemljišne knjigama ili katastar, administrativne naknade i naknade za prijenos vlasništva), će se pružiti za zemljišne parcele i objekte ako vlasnik ne prihvati zamjensku nekretninu ili ako korisnik ne može osigurati takvu nekretninu.

Naknada će se također osigurati i za sva eventualna oštećenja uzrokovana građevinskim aktivnostima.

Osim toga, projektom pogođene osobe imaju pravo porušiti objekt i odnijeti materijal sa srušenih objekta, bez odbitka od iznosa naknade.

Naknada za usjeve i stabla

Tijekom eksproprijacije potrebno se držati pravila da se ulazak na posjed izvede tek kada se skupe preostale jednogodišnje kulture, neovisno od stadija razvoja. Za jednogodišnje usjeve koji su prikupljeni prije ulaska u posjed naknada neće biti isplaćena. Jednogodišnji usjevi koji se ne mogu prikupiti prije ulaska u posjed naknada će biti plaćena prema zamjenskoj vrijednosti. Projektom pogođena osoba bi trebala imati izbor da prikupi usjeve čak i nakon ulaska na posjed, ako je to moguće.

Naknada za višegodišnje biljke i stabla će se osigurati prema zamjenskoj vrijednosti. Određivanje iznosa zamjenske vrijednosti zahtjeva razmatranje ne samo jednogodišnjih prinosa plodova, nego i trošak ponove uspostave plantaže (sadnice, priprema tla i sl.), kao i prihode izgubljene tijekom perioda potrebnog da se ponovo postigne prinos.

Naknada za drugu imovinu

Ukoliko dođe do gubitka ili preseljenja drugih proizvodnih sredstava (npr. košnica), takvim osobama će se nadoknaditi gubitak proizvodnje jedne sezone plus razumni troškovi u vezi s preseljenjem proizvodnih sredstava.

5.4. MATRICA PRAVA

Tablica 4. Matrica prava

Vrsta gubitka	Aplikacija	Osoba s pravima	Politika naknade
EKONOMSKO RASELJAVANJE			
Gubitak zemljišta	Svi gubici zemljišta nezavisno od vrste gubitka (djelomični ili potpuni gubitak).	a) Vlasnik s formalnim pravom	Zamjensko zemljište iste ili veće vrijednosti i slične produktivnosti u neposrednoj blizini ili okolini ekspropriranog zemljišta zajedno sa svim troškovima preseljenja i administrativnim taksama potrebnim za prijenos prava vlasništva. ili Novčana naknada prema zamjenskoj vrijednosti.
		b) Zakupac s važećim dokumentima o pravu zakupa koji dogovorno obrađuje zemljište	Naknada za sva unaprjeđenja zemljišta (poput navodnjavanja ili objekata) izgrađenih na zemljištu. Naknada će biti isplaćena prema zamjenskoj vrijednosti. + Troškovi preseljenja opreme i instalacija. + Naknada za preseljenje.
		c) Projektom pogođene osobe bez formalnog prava	Projektom pogođene osobe bez formalnog prava koji su bili u posjedu zemljišta u vrijeme isključnog datuma neće dobiti naknadu za zemljište, ali će dobiti naknadu za bilo kakva ulaganja kao što je infrastruktura, usjevi i slično. + Naknada za preseljenje. Osobe koje počnu koristiti zemljište nakon isključnog datuma neće imati pravo na naknadu ili bilo kakav oblik

Vrsta gubitka	Aplikacija	Osoba s pravima	Politika naknade
			pomoći kod raseljavanja.
Preostalo zemljište	Preostalo zemljište	Vlasnik zemljišta	U slučaju da ostatak parcele nije ekonomski isplativ ⁷ , može biti ekspropiriran na zahtjev projektom pogođene osobe. Naknada će se ostvariti u skladu s ovom matricom.
Služnost	Služnost	a) Vlasnik s formalnim pravom	Novčana naknada koja je jednaka vrijednosti štete koju je utvrdio sudski vještak odgovarajuće struke. + Novčana naknada koja je jednaka naknadi za služnost koja je jednaka iznosu za koju je se vrijednost nekretnine umanjila zbog opterećenja služnosti.
		b) Zakupac s važećim dokumentima o obrađivanju zemljišta	Novčana naknada koja je jednaka vrijednosti štete koju je utvrdio vještak.
		c) Projektom pogođene osobe ovi bez formalnog prava	Novčana naknada koja je jednaka vrijednosti štete koju je utvrdio vještak.
Gubitak jednogodišnjih usjeva	Uzgojeni usjevi koji nisu mogli biti prikupljeni ⁸	a) Vlasnici zahvaćenih usjeva	Novčana naknada koja je jednaka vrijednosti ekspropiriranih usjeva uključujući i vremenski period koji je potreban da se takav usjev proizvede kao i troškove eventualnih investicija (rad i radna snaga).
		b) Zakupac s važećim dokumentima o pravu zakupa	Novčana naknada koja je jednaka vrijednosti ekspropiriranih usjeva uključujući i vremenski period koji je potreban da se takav usjev proizvede kao i troškove eventualnih investicija (rad i radna snaga), ukoliko dokaže da je snosio troškove kupovine sadnica i

⁷ Ekonomsku isplativost će procijeniti ovlašteni procjenitelj na temelju svakog pojedinačnog slučaja.

⁸ Ako je moguće, datum eksproprijacije zemljišta i ulazak na zemljište se može odrediti tako da postojeći usjevi, bez obzira na stupanj prispjevanja, mogu biti prikupljeni prije početka građevinskih radova.

Vrsta gubitka	Aplikacija	Osoba s pravima	Politika naknade
			podizanja višegodišnjih biljaka i vinograda.
		c) Projektom pogođene osobe bez formalnog prava koji obrađuju zemljište	Novčana naknada koja je jednaka vrijednosti ekspropiranih usjeva uključujući i vremenski period koji je potreban da se takav usjev proizvede kao i troškove eventualnih investicija (rad i radna snaga), ukoliko dokaže da je snosio troškove kupovine sadnica i podizanja višegodišnjih biljaka i vinograda.
Gubitak višegodišnjih biljaka i drveća (plodonosno drveće, vinogradi i plodonosne biljke)	Zahvaćene biljke i drveće	a) Vlasnici zahvaćenih biljaka i drveća	Pravo na prikupljanje plodova i tehničkog drveta. + Novčana naknada jednaka zamjenskim troškovima na osnovu vrste, godišta i produktivne vrijednosti, uključujući vremenski period koji je potreban da se proizvedu takvi usjevi, kao i trošak mogućih investicija (rad i radna snaga) da bi se podigao novi vinograd, voćnjak ili slično do vremena kada postignu pun rodni potencijal.
		b) Zakupac s važećim dokumentima o pravu zakupa koji obrađuje zemljište	Pravo na prikupljanje plodova i tehničkog drveta. + Novčana naknada jednaka zamjenskoj vrijednosti na osnovu vrste, godišta i produktivne vrijednosti, uključujući vremenski period koji je potreban da se proizvedu takvi usjevi, kao i trošak mogućih investicija (rad i radna snaga) da bi se podigao novi vinograd, voćnjak ili slično do vremena kada postignu pun rodni potencijal, ukoliko dokaže da je snosio troškove kupovine sadnica i podizanja višegodišnjih biljaka i vinograda.

Vrsta gubitka	Aplikacija	Osoba s pravima	Politika naknade
		c) Projektom pogođene osobe bez formalnog prava koji obrađuju zemljište	Pravo na prikupljanje plodova i tehničkog drveta. + Novčana naknada jednaka zamjenskoj vrijednosti na osnovu vrste, godišta i produktivne vrijednosti, uključujući vremenski period koji je potreban da se proizvedu takvi usjevi, kao i trošak mogućih investicija (rad i radna snaga) da bi se podigao novi vinograd, voćnjak ili slično do vremena kada postignu pun rodni potencijal, ukoliko dokaže da je snosio troškove kupovine sadnica i podizanja višegodišnjih biljaka i vinograda.
Zahvaćeni vinogradi i voćnjaci koji još uvijek nemaju prinos	Mali vinogradi i voćnjaci koji još uvijek nemaju prinos	Vlasnik, zakupac, neformalni vlasnik	Novčana naknada za investiciju uloženu u podizanje novog vinograda ili voćnjaka, uključujući i vremenski period koji je potreban da se zamjenski vinograd ili voćnjak reproducira.
Drvena masa (zrela ili približno zrela šuma)	Zemljište sa šumom/drvenom masom različite vrste	Vlasnik, zakupac, neformalni vlasnik	Zamjenska vrijednost određena na temelju vrijednosti drveta na panju prema tržišnoj vrijednosti.
Šuma koja nije dostigla tehničku zrelost	Zemljište sa šumom/drvenom masom različite vrste koje nije dostiglo tehničku zrelost	Vlasnik, zakupac, neformalni vlasnik	Novčana naknada za ulaganje u podizanje nove šume, uključujući i vremenski period koji je potreban da se zamjenska šuma reproducira.
Gubitak rasada	Rasadnici koji još uvijek nemaju prinos	Vlasnik, zakupac, neformalni vlasnik	Novčana naknada za investiciju uloženu za sadni materijal (rasad i ostali reproduktivni materijal).

Vrsta gubitka	Aplikacija	Osoba s pravima	Politika naknade
Gubitak nepoljoprivrednog biznisa	Biznis	Vlasnik	Novčana naknada za premještanje biznisa, uključujući i naknadu za inventar i zamjenske troškove investicije. + Jednokratna novčana naknada (naknada za tranziciju) u iznosu od tri prosječne mjesečne zarade. + Troškovi preseljenja. + Bilo kakve takse za registraciju. + Odgovarajući nivo podrške za unaprjeđenje vještina koji će se utvrditi prilikom društvenog istraživanja, ukoliko je to neophodno da se izvrši obnova izvora egzistencije.
Gubitak javne infrastrukture	Infrastruktura (putevi, snabdijevanje vodom, kanalizacija i sl.)	Relevantne agencije	Javna infrastruktura će se zamijeniti prije uništenja stare infrastrukture i biti će izvedena po istim ili boljim karakteristikama.
Gubitak trgovine, prihoda ili zanimanja	Utjecaj na poljoprivredno ili trgovinsko platno i zapošljavanje	Radnici, poljoprivredni posjednici.	U slučaju privremenog poremećaja izvora prihoda jednokratna novčana naknada će biti plaćena u visini tri prosječne plaće na nivou pogođene djelatnosti. U slučaju da privremeni poremećaj prihoda traje duže od tri mjeseca naknada će se produljiti da bi se nadoknadom pokrio i period poremećaja (u zavisnosti od slučaja do slučaja), ali ne dulje od 6 mjeseci. + Obuka za alternativne poslove, ukoliko je moguće. + Prioritet pri zapošljavanju na Projektu, ukoliko je moguće i na temelju svakog pojedinačnog slučaja. (U

Vrsta gubitka	Aplikacija	Osoba s pravima	Politika naknade
			skladu s društvenom procjenom obrađenom u APP-u).
Gubitak pristupa uobičajenim resursima i objektima.	Gubitak pristupa uobičajenim seoskim resursima i pogodnostima na domaćinstvu	Zajednice ili domaćinstva	Zamjena javnog vlasništva ili pogodnosti (putevi i slično). Pristup jednakim pogodnostima ili uslugama.
Privremeni utjecaj uslijed privremenog zauzimanja zemljišta i bilo kakva šteta na imovini	Zahvaćeno zemljište	Zahvaćene projektom pogođene osobe	Tržišna vrijednost zakupa za vrijeme trajanja zakupa. Zemljište se mora vratiti u prvobitno stanje. Popravljeni bonitet zemljišta uslijed nasipanja ne treba se ukloniti izuzev u dogovoru sa projektom pogođenom osobom. + Zamjenskoj vrijednost u skladu s ovom matricom za zahvaćene usjeve, voćnjake, rasadnike i sl. + Naknada za bilo kakvu štetu na zemljištu.
Utjecaj projekta na ranjive skupine	Utjecaj na ranjive skupine	Ranjive osobe pogođene projektom: Osobe ispod granice siromaštva u skladu s domaćim zakonom, kućanstva na čijem je čelu žena, samohrani roditelji, stariji, osobe s invaliditetom ili osobe s kroničnim zdravstvenim problemima.	Pored svih prava definiranih ovom matricom, ranjivim projektom pogođenim osobama će se pružiti pomoć za gubitak izvora prihoda i zarade u vidu tri prosječne mjesečne zarade na nivou prosječne plaće u FBiH, uključujući pravnu pomoć i pomoć pri fizičkom preseljenju. Ove projektom pogođene osobe imaju prednost u zapošljavanju na Projektu, ukoliko je to moguće.
FIZIČKO RASELJENJE			
Objekti ⁹ (stambeni, komercijalni, industrijski ili	Potpuni gubitak objekata ili djelomični gubitak kada ostatak strukture nije u	a) Vlasnik s formalnim pravom	Zamjena imovine slične veličine i karakteristika ili novčana naknada za objekt prema zamjenskoj

⁹ Naknada za tranziciju se ne primjenjuje na pomoćne objekte, i samo je primjenjiva za fizičko izmjenjivanje stambenih struktura.

Vrsta gubitka	Aplikacija	Osoba s pravima	Politika naknade
institucionalni, pomoćni i sl.)	upotrebljivom stanu.		vrijednosti. ¹⁰ + Naknada za troškove preseljenja (naknada za selidbu) i naknada za druge troškove tijekom preseljenja i jednokratna novčana naknada u iznosu od tri prosječne mjesečne zarade (naknada za tranziciju).
		b) Neformalni vlasnik (objekt izgrađen bez građevinske dozvole na vlastitoj parceli)	1) Ukoliko podliježe uspješnoj legalizaciji Ista prava kao i kod vlasnika sa formalnim pravom
			2) Ukoliko legalizacija nije moguća Novčana naknada za objekt prema zamjenskoj vrijednosti objekta. ¹¹ + Naknada za troškove preseljenja (naknada za selidbu) i naknada za druge troškove tijekom preseljenja i jednokratna novčana naknada u iznosu od tri prosječne mjesečne zarade (naknada za tranziciju).
		c) Neformalni vlasnik (objekt izgrađen bez građevinske dozvole na tuđem ili državnom zemljištu)	Novčana naknada za objekt prema zamjenskoj vrijednosti objekta + Naknada za troškove preseljenja (naknada za selidbu) i naknada za druge troškove tijekom preseljenja i jednokratna novčana naknada u iznosu od tri prosječne mjesečne zarade (naknada za tranziciju).
		d) Zakupac zahvaćenog objekta	Naknada za troškove preseljenja (naknada za selidbu) i

¹⁰ Zamjenski troškovi znače tržišnu vrijednost imovine plus pravni troškovi stjecanja druge imovine, kao što su porezi i pristojbe koje se odnose na kupovinu druge imovine, uknjiženje u zemljišne knjige i sl. (pogledati rječnik) i administrativni troškovi potrebni za prijenos prava vlasništva.

¹¹ Troškovi građevinskog materijala po tržišnoj vrijednosti i rad potreban da se izgradi negdje drugo prema procjeni ovlaštenog sudskog procjenitelja.

Vrsta gubitka	Aplikacija	Osoba s pravima	Politika naknade
			naknada za druge troškove tijekom preseljenja i jednokratna novčana naknada u iznosu od tri prosječne mjesečne zarade (naknada za tranziciju).
Preostali objekti ili dijelovi objekta	Preostali objekti ili dijelovi objekta	Sve osobe sa pravima na naknadu definirani u dijelu objekti	U slučaju da preostali objekt na parceli nije ekonomski isplativ ili ne postoji fizička mogućnost korištenja objekta, može biti ekspropiriran na zahtjev projektom pogođene osobe ¹² . Naknada se daje na način kako je predviđeno za tu vrstu objekta u skladu sa ovom matricom.
NEUTVRĐENI UTJECAJ			
Neutvrđeni utjecaj	Trajni ili privremeni gubitak	Vlasnik ili formalni korisnik	Bilo kakav neutvrđeni utjecaj će biti ublažen u skladu s principima i ciljevima OPP-a.

¹² Mogućnost fizičke upotrebe i/ili fizičkih zapreka za upotrebu će procijeniti ovlašteni sudski procjenitelj na temelju svakog pojedinačnog slučaja.

6. POSTUPAK EKSPROPRIJACIJE PO OPP-U

Postupak eksproprijacije će provoditi JP Ceste FBiH u skladu s Zakonom o eksproprijaciji i drugim relevantnim zakonima i prema OP 4.12 kako je prikazano u tablici ispod ovog teksta. Tablica ističe ključne korake za svaku fazu procesa eksproprijacije.

Tablica 5. Postupak eksproprijacije po OPP-u

Faza postupka	Zakonski okvir	Aktivnost	Napomena
Prije pokretanja postupka eksproprijacije	Zakon o eksproprijaciji	Elaborat o eksproprijaciji	Za više informacija o elaboratu eksproprijacije vidjeti fusnotu 5 ovog dokumenta.
Prije pokretanja postupka eksproprijacije	OP 4.12	APP	Na osnovu OPP-a, izradit će se niz APP-ova za pod-projekte.
Prije pokretanja postupka eksproprijacije	Zakon o eksproprijaciji	Utvrdjivanje javnog interesa	Uvjet da bi se mogao voditi postupak eksproprijacije.
Prije pokretanja postupka eksproprijacije	OP 4.12	Informiranje i javne rasprave	Zahtjev u smislu Operativne politike Svjetske banke 4.12.
Prije pokretanja postupka eksproprijacije	Zakon o eksproprijaciji	Sporazumno rješavanje prijenosa prava vlasništva	Pogodan način za rješavanje spornih ili problematičnih slučajeva (na primjer, slučaj izgradnje objekta bez pribavljenih suglasnosti i dozvola).
Pokretanje postupka eksproprijacije	Zakon o eksproprijaciji	Podnošenje prijedloga	Prijedlog za eksproprijaciju mora precizirati: Korisnika eksproprijacije, nekretninu za koju se predlaže eksproprijacija (podatak iz zemljišnih knjiga), vlasnika i korisnika nekretnine, objekt odnosno radove zbog kojih se predlaže eksproprijacija. Uz prijedlog se mora priložiti: odluka o izgradnji investicijskog objekta, dokaz da Korisnik eksproprijacije ima osigurana i izdvojena sredstva na posebnom računu u banci za plaćanje naknade, dokaz o utvrđenom javnom interesu, dokaz da je predlagač prethodno s vlasnikom nekretnine pokušao sporazumno riješiti pitanje stjecanja prava vlasništva na toj nekretnini.
Faza eksproprijacije	Zakon o eksproprijaciji Zakon o	Utvrdjivanje prava vlasništva	Ako postoji neslaganje zemljišnoknjižnog i stvarnog stanja na nekretnini, općinska služba za

Faza postupka	Zakonski okvir	Aktivnost	Napomena
	upravnom postupku		imovinsko pravne poslove raspraviti će pravo vlasništva kao prethodno pitanje u skladu s odredbama člana 27. stav 3. Zakona. Ova propisana mogućnost je izuzetno značajna budući da daje ovlaštenje navedenoj službi da prethodno raspravi, odnosno utvrdi pravo vlasništva, što je daleko efikasniji način u odnosu na posebne postupke, koji se vode pred drugim organima.
Postupak odlučivanja o eksproprijaciji	Zakon o eksproprijaciji	Eksproprijacija preostalog dijela nekretnine	Na zahtjev vlasnika može se izvršiti i eksproprijacija preostalog dijela nekretnine kada se utvrdi da vlasnik nema gospodarski interes da koristi taj dio, odnosno ako je na tom dijelu onemogućena ili bitno pogoršana dotadašnja egzistencija ili je onemogućeno normalno korištenje preostalih nekretnina. Zahtjev se može podnijeti do konačnosti prvostupanjskog rješenja o eksproprijaciji.
Postupak odlučivanja o eksproprijaciji	Zakon o eksproprijaciji	Ulazak u posjed ekspropirane nekretnine	U posjed se ulazi isključivo nakon pravosnažnosti rješenja o eksproprijaciji.
Postupak odlučivanja o eksproprijaciji	Zakon o eksproprijaciji Zakon o upravnom postupku	Odustajanje od prijedloga za eksproprijaciju	Obustava postupka.
Drugostupanjski upravni postupak po žalbi	Zakon o eksproprijaciji Zakon o upravnom postupku	Odlučivanje o tužbi protiv rješenja o eksproprijaciji	Rješava uprava za geodetske i imovinsko pravne odnose na razini entiteta.
Upravni spor (treći stupanj)	Zakon o eksproprijaciji Zakon o upravnom postupku Zakon o upravnim sporovima	Rješenje o žalbi na rješenje o eksproprijaciji	Odluku donosi nadležni županijski sud u FBiH.

Faza postupka	Zakonski okvir	Aktivnost	Napomena
Postupak eksproprijacije je pravosnažno okončan	Zakon o eksproprijaciji Zakon o zemljišnim knjigama	Uknjižba vlasništva i drugih stvarnih prava	Uknjižba vlasništva i drugih stvarnih prava na ekspropiranoj nekretnini, kao i na nekretnini koja je dana ranijem vlasniku na ime naknade vrši se na osnovu pravosnažnog rješenja o eksproprijaciji i dokaza o isplaćenoj naknadi, odnosno dokaza o stjecanju prava vlasništva ranijeg vlasnika na drugoj odgovarajućoj nekretnini.
Postupak eksproprijacije je pravosnažno okončan	Zakon o eksproprijaciji Zakon o upravnom postupku	Određivanje visine naknade u upravnom postupku	Sporazumno, pred općinskom službom za imovinsko-pravne poslove
Sudski (vanparnični postupak)	Zakon o eksproprijaciji Zakon o vanparničnom postupku	Određivanje visine naknade u sudskom postupku	Odluka općinskog suda o visini naknade.
Nakon okončanja postupka	Zakon o eksproprijaciji Zakon o upravnom postupku	Zahtjev za de-eksproprijacijom nekretnine	Na zahtjev prijašnjeg vlasnika, pravosnažno rješenje o eksproprijaciji se može poništiti ako izuzetu nekretninu, unutar perioda od tri godine, Korisnik eksproprijacije nije privedo namjeni za koju je ekspropirana.

6.1. POSEBNI POSTUPCI

Određene specifične situacije se mogu pojaviti tijekom postupka eksproprijacije. Ove situacije i postupci rješavanja istih su predstavljene u tekstu ispod:

1) Zakonski vlasnik je odsutan

Kada je zakonski vlasnik odsutan i njegovo prebivalište je nepoznato, općina imenuje privremenog zastupnika¹³. Zaključak o imenovanom zastupniku će se objaviti na oglasnoj ploči općine. Imenovani zastupnik sudjeluje u svim koracima postupka eksproprijacije. Njegova je dužnost da štiti prava odsutnog vlasnika te ima ista prava kao vlasnik (npr. pravo na žalbe i sl.) osim prava da primi naknadu. Sve prethodno navedeno je u skladu sa Zakonu o upravnom postupku FBiH (dio III, član 54.).

Uzimajući u obzir da privremeni zastupnik ne može primiti naknadu, ona se predaje u sudski depozit (založni račun). Sredstva se mogu podići sa suda u roku od tri godine. Zakonski

¹³ Prije imenovanja privremenog pravnog zastupnika općina mora pokušati kontaktirati/locirati vlasnika. Ovo se radi: (i) provjerom svih javnih knjiga, (ii) odlaskom na posljednje znano prebivalište intervjuiranjem susjeda o lokaciji vlasnika. Također, vlasnik je obavješten o procesu eksproprijacije kroz obavezni Javni poziv u lokalnim novinama.

rok za ovo potraživanje je 5 godina, nakon čega depozit postaje državno vlasništvo i proslijeđuje se općini. Informacije koje su dane u ovom paragrafu su u skladu sa Zakonom o vanparničnom postupku FBiH (dio V., članovi 203.-216.).

2) Zemljište za eksproprijaciju se nalazi pod pravnim sporom

Ako je zemljište koje će se eksproprijirati pod pravnim sporom slučaj će rješavati nadležni sud. Sredstva za ovu naknadu moraju biti sačuvana do završetka spora.

3) Pregovori sa vlasnikom su neuspjeli tijekom postupka eksproprijacije

Ako pregovori sa vlasnikom ne uspiju, unutar dva mjeseca od odluke o eksproprijaciji, slučaj preuzima nadležni sud. Sredstva za ovu naknadu moraju biti sačuvana do završetka spora.

7. MEHANIZIMI ZA PRITUŽBE

7.1. POVRATNE INFORMACIJE / MEHANIZMI ZA PRITUŽBE

Pored institucionalno dostupnih redovnih i vanrednih pravnih okvira i postojećih institucionalnih kanala, JP Ceste FBiH će formirati posebne mehanizme za primanje povratnih informacija/mehanizme za pritužbe u skladu sa OP 4.12 SB i zahtjevu za *Angažman građana za financiranje investicijskih projekata*¹⁴ u suradnji i sa izravnom uključenosti općina pod čijom administrativnom ovlasti se provodi Projekt. Ovi mehanizmi će informirati pogođene zajednice o aktivnostima vezanim uz Projekt, djelovati preventivno i pristupati brigama zajednice, smanjiti rizike i pomoći širem procesu poboljšanja pozitivnih društvenih promjena.

Bez obzira, u svako vrijeme, podnositelji pritužbi/komentara imaju pravo koristiti i druge pravne puteve u skladu sa pravnim okvirom FBiH.

Uzimajući u obzir veličinu utjecaja Projekta, Projekt će imati dva komplementarna mehanizma za pritužbe: 1) **Centralnu komisiju za registar pritužbi** na nivou agencije za implementaciju JP Ceste FBiH i 2) **Komisija za registar pritužbi** na nivou lokalnih općina. Centralna komisija za registar pritužbi će služiti kao i informacijski centar na nivou Projekta i kao mehanizam za pritužbe. Komisija za registar pritužbi je predložena kao dodatna platforma za informacije i mehanizam kojem se mogu obratiti korisnici u Neumu i Stocu, dvije općine najviše pogođene aktivnostima na eksproprijaciji. Centralna komisija za registar pritužbi će biti primjenjiva za sve projektne aktivnosti, dok će fokus Komisije za registar pritužbi biti na lokalnim zajednicama pogođenim projektnim aktivnostima koje će se provesti na sekciji M 17.3 od Neuma do Stoca.

I Centralna komisija za registar pritužbi i Komisija za registar pritužbi će biti odgovorne za primanje i odgovaranje na upite i komentiranje od dvije sljedeće grupe:

- a) Osoba izravno pogođenih Projektom uključujući utjecaj eksproprijacije zemljišta; i
- b) Zainteresiranih stanovnika u / ili pogođenim Projektom koji žive u pogođenim općinama.

JP Ceste FBiH će osigurati da osobe pogođene projektom budu potpuno informirane o mehanizmima za pritužbe objašnjavajući ulogu i postojanje Komisije za registar pritužbi, dostupnost Središnjeg dnevnika za evidentiranje upita i povratnih informacija, njihove funkcije, kontakt osobe i procedure kako se obratiti komisiji u pogođenom području. Informacije o Komisiji za registar pritužbi i Centralnoj komisiji će biti dostupne na:

- web stranici JP Ceste FBiH (www.jpfbih.ba),
- brošurama koje će se distribuirati pogođenim zajednicama,
- oglasnoj ploči i web stranici općine Neum (www.neum.ba) i
- oglasnoj ploči i web stranici općine Stolac (www.stolac.gov.ba).

¹⁴ Svjetska banka, 2014. *Strateški okvir za osviještenje angažiranost građana u operacijama Svjetske banke*, Washington, https://consultations.worldbank.org/Data/hub/files/consultation-template/engaging-citizens-improved-resultsopenconsultationtemplate/materials/finalstrategicframeworkforce_4.pdf

7.2. METODE PRISTUPA KOMISIJI

Centralna komisija za registar pritužbi i Komisija za registar pritužbi nude različite metode pristupa komisiji. Osoba koja podnosi pritužbu/komentar treba odlučiti koji će pristup koristiti.

Pritužbe/komentari adresirane na Centralnu komisiju za registar pritužbi mogu biti predane napismeno unutar JP Ceste FBiH, Izvođaču, telefonom, faksom, i poslane elektroničkom poštom na naznačenu e-mail adresu zalbena@jpcfbih.ba¹⁵, ili slanjem poštom na adresu Terezija 54., 71000 Sarajevo.

Uzimajući u obzir da su u FBiH općine odgovorne za implementaciju eksproprijacijskih aktivnosti, pritužbe/komentarivezane uz eksproprijaciju će se nastaviti kanalizirati kroz općinu u svim pod-komponentama Projekta koje zahtijevaju eksproprijaciju.

U općinama Stolac i Neum sve pritužbe/komentari vezane za Projekt se mogu predati napismeno i osobno Komisiji za registar pritužbi koja je uspostavljena posebno za ove dvije općine.

Centralna komisija za registar pritužbi ima zadatak da sačuva sve komentare/pritužbe primljene kroz Komisiju za registar pritužbi i izravno od zainteresiranih strana u Središnji dnevnik. Sve točke ulaza za prijem pritužbi/komentara će imati stalnu vezu sa JP Ceste FBiH i dostavljat će evidenciju o zaprimljenim pritužbama/komentarima da bi JP Ceste FBiH vodile ažuriran dnevnik.

7.3. UPRAVLJANJE PRITUŽBAMA

Analogni oblik Obrasca za pritužbe će biti dostupan u svim pogodnim općinama, kao točkama ulaza, u obliku prezentiranom u *Prilogu 1.* ovog dokumenta i moći će se preuzeti sa web stranice JP Ceste FBiH (www.jpcfbih.ba).

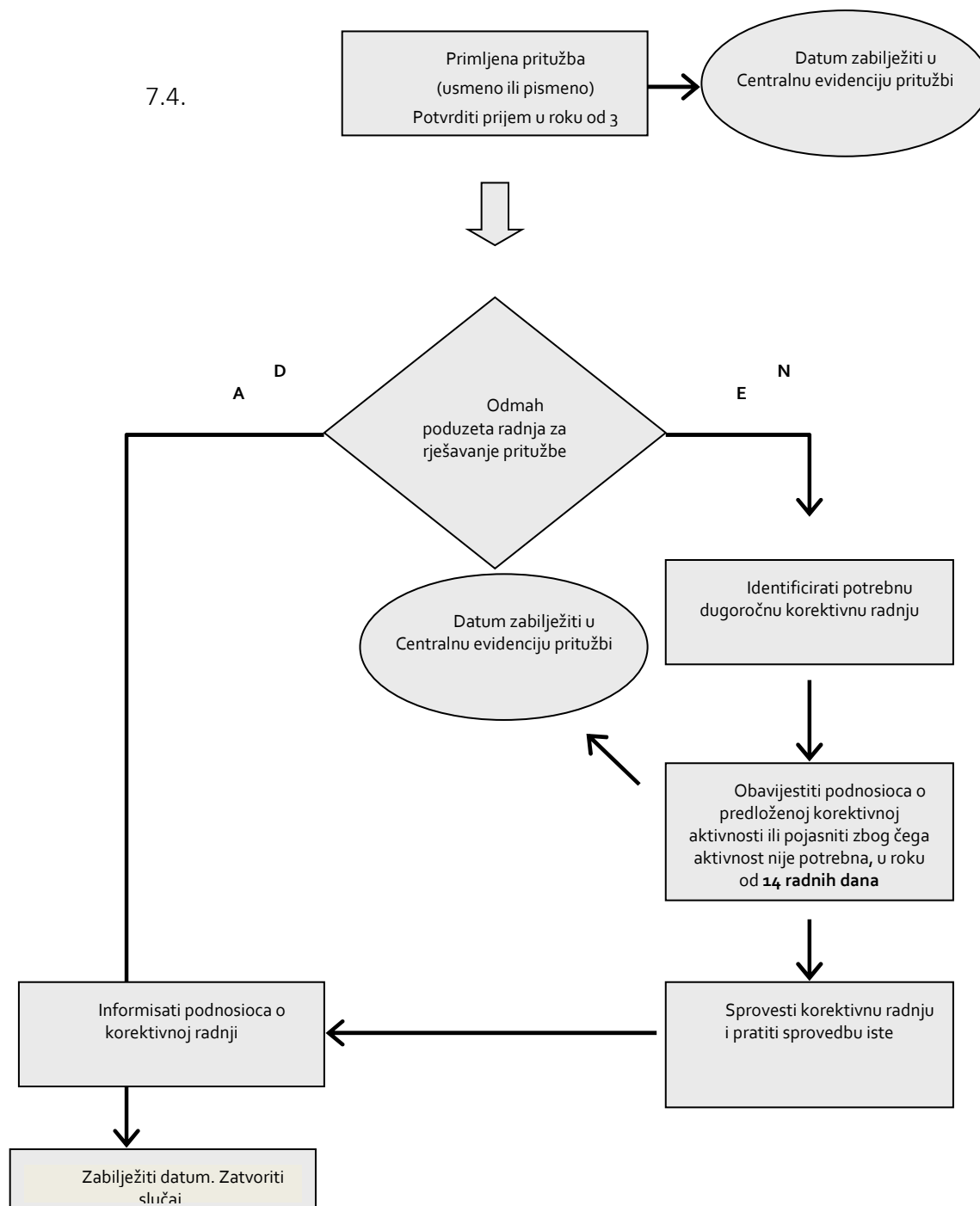
Dnevnik pritužbi, kojim će upravljati Komisija za registar pritužbi/Centralna komisija za registar pritužbi, će se držati odvojeno za pritužbe primljene vezano uz proces preseljenja i za one zaprimljene od članova zajednice koji su pod utjecajem bilo kakve aktivnosti vezane uz građevinske radove u svim sljedovima. Obrazac za dnevnik pritužbi će imati sve potrebne elemente da bi se zaprimljene pritužbe/komentari mogle razvrstati po rodu, dobi itd. osoba koje su podnijele pritužbu/komentar kao i po tipu pritužbi/komentara. Središnji dnevnik će se voditi unutar JP Ceste FBiH.

Komisija za registar pritužbi /Centralna komisija za registar pritužbi će unutar tri dana od dana zaprimanja, potvrditi primitak pritužbe/komentara i unutar slijedećih 14 dana dati mišljenje o pritužbi ili informirati podnositelja zašto pritužba/komentar ne može biti riješena unutar danog vremenskog okvira. Dodatni vremenski period će potom utvrditi Komisija za registar pritužbi/Centralna komisija za registar pritužbi, ovisno o tipu pritužbe/komentara i aktivnostima koje treba poduzeti da bi proces donošenja preporuke bio u skladu sa ključnim načelima. Projekt će pratiti broj pritužbi/komentara koje su riješene unutar naznačenog vremenskog okvira.

¹⁵ Daljnje kontakt informacije će biti prezentirane detaljno u APP-ovima.

Ako je pritužba/komentar nerazgovijetna i/ili nejasna Komisija za registar pritužbi /Centralna komisija za registar pritužbi je obavezna da pomogne i pruži smjernice i čak pomogne u doradi pritužbe/komentara s ciljem da pritužba/komentar postane jasna u svrhu ispravne odluke/preporuke Komisije za registar pritužbi/Centralne komisije za registar pritužbi, i u najboljem interesu projektom pogođene osobe. Da bi se osiguralo da mehanizmi za pritužbe zadovoljavaju potrebe projektom pogođenih osoba, Projekt će pratiti postotak osoba zadovoljnih sa ishodom/odgovorom njihovih pritužbi/komentara (razvrstane po rodu).

Slika 2. Dijagram toka za obradu pritužbi/komentara



7.4. IZVJEŠTAVANJE

Uloga Centralna komisija za registar pritužbi, osim adresiranja pritužbi/komentara, će biti da pohranjuje komentare/pritužbe primljene kroz različite kanale i da vodi Središnji dnevnik pritužbi kojim će upravljati subjekt koji implementira Projekt. Kako bi se omogućilo potpuno znanje ovog alata i njegovih rezultata, kvartalna izvješća Centralne komisije će biti dostupna na web-stranicama JP Ceste FBiH (www.jpcfbi.ba).

Osim toga, Komisija za registar pritužbi će sastavljati i dostavljati kvartalna izvješća JP Ceste FBiH o broju i tipu riješenih i zaključenih pritužbi. Ovo izvješće će biti razvrstano po rodu, tipu pritužbi. S ciljem ostvarenja kontinuiranog dijaloga, kvartalni javni sastanci će se održavati u Neumu i Stocu da bi se raspravilo o ishodima pritužbi i, općenito raspravilo o izvješću o pritužbama i informiralo zajednicu o trenutnim Projektnim aktivnostima.

7.5. SASTAV KOMISIJE ZA REGISTAR PRITUŽBI CENTRALNE KOMISIJE ZA REGISTAR PRITUŽBI

Komisija za registar pritužbi će se sastojati od pet članova, od kojih će dva biti predstavnici projektom pogođenih osoba, dva službenika iz dotičnih općina i jedan predstavnik JP Ceste FBiH koji nije izravno uključen u proces eksproprijacije ili Projekt da bi se osigurala puna objektivnost. Zahtjev po ovom OPP-u jeste da najmanje jedan od predstavnika projektom pogođenih osoba i jedan od predstavnika općinskih službenika bude žena. Općine će osigurati da projektom pogođene osobe izaberu svoje predstavnike da predstavljaju pogođene osobe najadekvatnije.

Centralna komisija za registar pritužbi će se sastojati od pet članova od kojih će svi biti iz JP Ceste FBiH, a koji nisu izravno uključeni u proces eksproprijacije Projekta, kako nije moguće osigurati predstavnike projektom pogođenih osoba sa svih pogođenih općina. Centralna komisija za registar pritužbi će morati biti fizički pristupačna što znači da će morati posjećivati projektom pogođene osobe u skladu sa projektnom dinamikom i potrebama projektom pogođenih osoba.

8. INSTITUCIONALNI OKVIR I MONITORING

U skladu s odgovarajućim zahtjevima definiranim u OP 4.12 i najboljom međunarodnom i lokalnom praksom, kroz ovo poglavlje će se definirati institucije i organizacije koje su vezane za proces preseljenja.

Uspješna provedba ovog dokumenta uvjetovana je činjenicom da je trenutno stanje u FBiH takvo da omogućuje funkcioniranje i koordinaciju svih institucija između političkih i administrativnih podjela.

Efikasna eksproprijacija i preseljenje ovise o predanosti i kapacitetima svih institucija odgovornih za pripremu i implementaciju procesa preseljenja. JP Ceste FBiH je trenutno subjekt za provedbu eksproprijacije i bit će korisnik imovine.

JP Ceste FBiH ima dosta iskustva u provođenju postupaka eksproprijacije i očekuje se da će i provedba ovog dokumenta na predmetni Projekt biti uspješna. Ispred JP Ceste FBiH postaviti će se odgovorna osoba koja će biti zadužena za pripremu procesa eksproprijacije i preseljenja i koja će koordinirati aktivnostima eksproprijacije između institucija, općina i ministarstava.

JP Ceste FBiH će također voditi registar eksproprijacije sa svim informacijama o osobama i imovini, sa svim slučajevima eksproprijacije i detaljnom listom svih završenih faza (predaja prijedloga eksproprijacije nadležnoj općini, ponuda naknade, dogovor oko naknade, plaćanje naknade, plaćanje pomoći kod preseljenja, itd.).

OPP će usvojiti JP Ceste FBiH nakon što ga odobri SB i on će kao takav postati obavezujući dokument za JP Ceste FBiH kao i za sve sudionike u provedbi Projekta.

Tablica 6: Organizacija i odgovornosti

Zadatak	Odgovornost
Objavljivanje informacija svim projektom pogođenim osobama tijekom izrade APP-a	JP Ceste FBiH
Objavljivanje informacija svim projektom pogođenim osobama o postupku početka eksproprijacije i tijekom svih faza eksproprijacije	JP Ceste FBiH i lokalne zajednice
Komunikacija i konsultacije s projektom pogođenim osobama	JP Ceste FBiH i lokalne zajednice
Aktivnosti prije početka radova	JP Ceste FBiH i lokalne zajednice
Pružanje pomoći prilikom raseljavanja	JP Ceste FBiH i socijalne službe lokalnih zajednica
Isplata naknada	JP Ceste FBiH
Upravljanje pritužbama	JP Ceste FBiH – Komisija za registar pritužbi Centralna komisija za registar pritužbi
Monitoring i izvještavanje eksproprijaciji	JP Ceste FBiH /
Monitoring i izvještavanje nakon početka radova	Izvođač radova

8.1. MJERE UBLAŽAVANJA

Prema OP 4.12 potrebno je poduzeti sve moguće mjere kako bi se kroz korekcije projekta nenasilno preseljenje izbjeglo, a ukoliko svejedno dođe do preseljenja potrebno je poduzeti mjere ublažavanja kako bi se uvjeti života pogođenog stanovništva poboljšali ili ako to nije moguće doveli do bar prijašnjeg stanja.

Da bi se postiglo prethodno, potrebno je u što ranijoj fazi održavati sastanke sa pogođenim stanovništvom (posebno s ranjivim skupinama) dok se ne postigne zadovoljavajući dogovor. Kroz intervju sa stanovništvom je moguće dobiti detaljne informacije o pojedinom slučaju te donijeti ispravnu odluku o ublažavanju. Stanovništvo treba biti uključeno u svim fazama eksproprijacije.

Politika SB posebno naglašava pomoć raseljenim osobama kroz naknade za preseljenje i naknade za ostale troškove vezane za preseljenje.

Ovdje se naglasak stavlja na ranjive skupine stanovništva (pomoć osobama s invaliditetom, pomoć kod kupovine novih smještajnih jedinica, pomoć za pristup programima samozapošljavanja i sl.). Preporuka je da se za ovu vrstu pomoći angažiraju i socijalni radnik i/ili pravnik koji će djelovati u najboljem interesu ranjivih osoba.

8.2. UTJECAJ NA RODNU PRIPADNOST I MJERE UBLAŽAVANJA

Projekt mora obratiti posebnu pažnju i pobrinuti se da žene koje su na čelu domaćinstva budi jasno naznačene kao korisnici naknade i obnove načina života ili poslovne djelatnosti, prema odredbama ovog dokumenta i pojedinačnih APP-ova. Da bi se osigurala informiranost po osnovi spola tijekom procesa procjene i konsultacija, poduzet će se slijedeće mjere:

- Procjena utjecaja na projektom pogođene osobe koja ukazuje na ukupan broj obitelji i osoba mora biti iskazana i prema spolu da bi se istakao broj žena koje će biti pogođene Projektom i da bi se moglo odrediti njihovo stanje prije početka Projekta;
- Žene trebaju biti glavni sudionik u procesima konsultacija i pojedinačnim sastancima prilikom određivanja i pregovora oko naknade i implementacije APP-a, također uz organizaciju zasebnog sastanka gdje je to potrebno;
- Za vrijeme monitoringa i procjene APP-ova posebnu pažnju treba obratiti na utjecaj preseljenja na žene i druge ranjive grupe.

8.3. PRIPREMA INDIVIDUALNIH APP-ova I NJIHOVA IMPLEMENTACIJA

Na temelju ovog OPP-a, za pod-projekte koji zahtijevaju eksproprijaciju pripremit će se APP-ovi kada glavni projekti za njih postanu raspoloživi.

APP-ovi će definirati postupke koje JP Ceste FBiH mora slijediti sa ciljem pravilnog preseljenja i pružanja naknada za osobe i zajednice pogođene projektom. APP-ovi u svom sadržaju moraju imati točan broj i opis svih nekretnina koje će biti predmet eksproprijacije kao i sve vlasnike odnosno osobe i/ili domaćinstva koja će vjerojatno biti pogođena eksproprijacijom i nedobrovoljnim preseljenjem. Ovo će se postići kroz obavezu da se za izradu APP-a primijeni metodologija popisa tj. društveno-ekonomski popis će se provesti da prikupi informacije o društvenim i kulturnim aspektima, o stavovima stanovništva o projektu,

preferencije i sl. koristeći fokus grupe i ključne intervjuje sa malim grupama koje sačinjene po dobi, rodu, veličini prihoda, zanimanju i sl. sa posebnim naglaskom na žene i ranjive.

Ciljevi APP-ova su:

- Minimizirati negativne utjecaje koje mogu imati preseljavanje stanovništva i dobara;
- Ublažiti negativne društvene i ekonomske utjecaje eksproprijacije i gubitaka bilo trajnih ili privremenih kroz pružanje naknada za gubitke imovine na osnovu zamjenske vrijednosti i osigurati implementaciju aktivnosti preseljenja uz odgovarajuće objavljivanje informacija, konsultacije i učešće osoba pogođenih projektom;
- Ponovo uspostaviti, ako ne i poboljšati, sredstva za život i životne standarde preseljenih osoba na razinu prije utjecaja Projekta;
- Uspostaviti organizacijske sustave i procedure za praćenje realizacije plana preseljenja, te poduzeti korektivne mjere.

Kroz izradu APP-ova potrebno je za svaki pod-projekt izraditi društveno-ekonomski popis za svaki pod-projekt, s ciljem identificiranja slijedećeg:

- a) Trenutnih korisnika područja u obuhvatu Projekta kako bi se ustanovile osnove za izradu programa preseljenja i da bi se izbjegli naknadni zahtjevi ljudi za pogodnosti dobivanja naknade i pomoći kod preseljenja;
- b) Standardnih karakteristika preseljenih kućanstava, uključujući i opis proizvodnog sustava, rada i organizacije kućanstva, s osnovnim informacijama o izvorima primanja/sredstvima za život (uključujući, ako je relevantno, nivo proizvodnje i prihoda dobiven i od formalnih i neformalnih ekonomskih aktivnosti) i standard življenja (uključujući i zdravstveno stanje);
- c) Opseg očekivanog gubitka (ukupno ili parcijalno) imovine, i opseg preseljenja, fizičkog ili ekonomskog;
- d) Informacije o ranjivim grupama posebno onim ispod granice siromaštva, starim i nemoćnim, ženama i djeci, etničkim manjinama, i ostalim raseljenim osobama koje nisu zaštićene Zakonom o eksproprijaciji, a za koje se moraju poduzeti posebne mjere;
- e) Mjere za redovno ažuriranje informacija o raseljenim osobama i njihovom uzdržavanju i standardu života, tako da su u pravom trenutku, odnosno kada dođe do preseljenja, dostupne najnovije informacije. Ukoliko se ažurirane informacije znatno razlikuju od originalnih, definirati će se mjere kako da se zabilježe ove izmjene i da se ažurira program preseljenja, a na način da je u skladu s originalnim usvojenim programom.

Prijedlog ankete za provođenje društveno-ekonomskog popisa dan je u *Prilogu 2.* ovog dokumenta.

APP mora sadržati i detaljnu analizu troškova i raspored raspodjele naknada. APP će se dostaviti Svjetskoj banci na uvid i pregled. Nikakve aktivnosti na građevinskim radovima ne mogu početi dok i osim ako naknade nisu isplaćene ili dok nije pružena zamjenska nekretnina projektom pogođenim osobama.

Implementacija APP-ova je obaveza Jedinice za implementaciju projekta (JIP) unutar JP Ceste FBiH. JIP je dužna pratiti sveukupnu implementaciju, surađivati s općinama na čijem su teritoriju radovi, surađivati s izvođačima radova i objavljivati informacije svim osobama i zajednicama pogođenim projektima.

Aktivnosti na pripremi posebnih APP-ova biti će objavljene na način da omoguće značajno sudjelovanje osoba pod utjecajem projekta. To podrazumijeva fazu preliminarnih priprema, objavu pripreme za popis stanovništva, objavu rezultata popisa uz poštovanje osobnih podataka u skladu sa relevantnim Zakonom o zaštiti osobnih podataka (Sl.gl. BiH br. 76/11), objavu društvene procjene, kao i objavu nacrtu APP-ova. Svrha javnih objava i rasprava je da se osigura značajno sudjelovanje projektom pogođenih osoba u procesu pripreme, implementacije i monitoringa instrumenta raseljavanja.

8.4. MONITORING NAD PROCESOM RASELJAVANJA

JP Ceste FBiH odnosno JIP će voditi interni periodični monitoring (mjesečni ili tromjesečni ovisno o vanjskom izvještavanju koje će zahtijevati institucije za financiranje i faze eksproprijacijskog postupka) kako bi se u svakom trenutku mogla procijeniti efikasnost eksproprijacijskog postupka i nivo zadovoljstva osoba pogođenih projektom.

Indikatori za provođenje monitoringa su:

- Broj javnih rasprava i konsultacija po APP-ovima;
- Broj završenih Elaborata o eksproprijaciji;
- Postotak otkupljenog zemljišta u odnosu na zemljište potrebno za svrhe Projekta;
- Broj izvršenih isplata naknade;
- Broj danih zamjenskih nekretnina i kuća;
- Broj i iznos plaćanja za gubitak prihoda;
- Broj i vrsta pomoći pružena ranjivim skupinama projektom pogođenih osoba; i
- Broj i vrsta pritužbi, uključujući i pravne postupke koji se vode zbog eksproprijacije (predani slučajevi, riješeni slučajevi, vrijeme potrebno za njihovo rješavanje).

Izveštaj o završetku/evaluaciji utjecaja preseljenja bit će pripremljen nakon završetka procesa preseljenja (minimalno jedna procjena utjecaja po APP-u).

8.5. PROCJENA TROŠKOVA I BUDŽET

Troškove eksproprijacije financira JP Ceste FBiH i postupak eksproprijacije ne može započeti, prema Zakonu o eksproprijaciji, bez dokaza da su na posebnom računu osigurana sredstva u visini približno potrebnoj za davanje naknada za nekretnine predložene za eksproprijaciju i troškove postupka eksproprijacije, odnosno dokaz o drugoj odgovarajućoj nekretnini.

Ovim dokumentom nije moguće dati detaljne podatke o opsegu eksproprijacije, jer nisu još poznate detaljne informacije za sve pod-projekte.

Detaljan budžet bit će definiran nakon što se urade elaborati eksproprijacije za sve pod-projekte, odnosno u svakom pojedinom APP-u bit će definirani troškovi.

8.6. JAVNE KONSULTACIJE

Javne konsultacije za OPP su održane u Sarajevu nakon što su SB i JP Ceste FBiH odobrile Nacrt dokumenta. Nakon finaliziranja dokumentacije dokumenti će biti ponovno objavljeni.

Nacrt OPP-a je objavljen i dostupan javnosti na lokalnom jeziku na stranicama JP Ceste FBiH 4. veljače 2016. godine. Javna rasprava je najavljena na stranicama JP Ceste FBiH 26. veljače 2016. godine i 29. veljače 2016¹⁶ u lokalnom tisku (Večernji list i Dnevni Avaz). Javne konzultacije su održane 7. ožujka 2016. u Sarajevu u prostorijama JP Ceste FBiH i Zapisnik sa konzultacija je u Prilogu 10 ovom dokumentu.

Preporučuju se i dodatne konsultacije, ovisno o opsegu projekta:

- Javne sastanke sa savjetodavnim skupinama koji se preporučuju povremeno za vrijeme izrade projekta i implementacije. Ovakve konsultacije mogu pomoći ukoliko se naiđe na neki problem prilikom projektiranja ili izvođenja, savjeti i primjedbe mogu dovesti do najboljeg rješenja;
- Sastanci s lokalnim zajednicama s ciljem da se uključe svi komentari i brige projektom pogođenih osoba (pojedinci, kućanstva, poslovni subjekti) u najranijim fazama projekata;
- Individualni sastanci s zainteresiranim stranama (projektom pogođenim osobama), a vezano za specifične slučajeve. Ovi sastanci se mogu organizirati po potrebi a na zahtjev ili JP Ceste FBiH ili na zahtjev projektom pogođene osobe;
- Javna rasprava na Nacrt ovog dokumenta. Zapisnik s javne rasprave će postati sastavni dio konačnog dokumenta a svi komentari izneseni kroz javnu raspravu moraju biti zabilježeni u Registru pritužbi/komentara.

8.7. OBJAVLJIVANJE DOKUMENATA

Okvir politike preseljenja (OPP) biti će objavljen zajedno s Okvirom upravljanja okolišem i društvenim aspektima (OUOD) na lokalnom B/H/S i na engleskom jeziku. Oba dokumenta moraju biti dostupna javnosti. Verzija na engleskom jeziku biti će objavljena sa Internet stranicama Svjetske banke, a verzije i na lokalnom jeziku će biti objavljene na Internet stranicama JP Ceste Federacije (www.jpfcfbih.ba) i na oglasnim pločama općina na čijem su teritoriju locirani pod-projekti.

Dokumenti moraju biti predstavljeni individualno projektom pogođenim osobama u postupku eksproprijacije, a posebno ranjivim grupama, moraju im se objasniti utjecaju Projekta na imovinu i njihova prava, kao što je spomenuto u ranijim poglavljima. Analogne kopije dokumenta će biti dostupne u pogođenim općinama.

Jedinica za implementaciju projekta zadužena je za objavljivanje dokumenta.

¹⁶ http://www.jpdcfbh.ba/ba/novosti/saopcenja_zajavnost/0080_26.02.2016.shtml

9. PRILOZI

Prilog 1 – Obrazac za pritužbe

	REFERENTNI BROJ (Popunjavanje Komisija za registar)		
Kategorija pritužbe	A) Pogođen eksproprijacijom		
	b) Svi ostali		
Podaci o podnosiocu pritužbe			
IME I PREZIME			
GODINA ROĐENJA			
SPOL	M	F	
ADRESA			
TELEFON/MOBITEL			
E-MAIL			
Opis problema koji je uzrok pritužbe (Što se dogodilo? Gdje se dogodilo? Kome se dogodilo? Koje su posljedice problema?)			
Kada se dogodio problem?			
• Dogodio se jednom – Datum _____ • Dogodio se više puta (Koliko puta?) _____ • Problem još uvijek traje (trenutno doživljavam problem)			
Što biste željeli da se dogodi?			
DATUM:	POTPIS:		

Molimo vratiti ovaj obrazac na jednu od sljedećih adresa:**JP Ceste FBiH**

Pažnja: Voditelj JIP

Javno poduzeće "Ceste FBiH"

Adresa: Terezija 54, 71000 Sarajevo

T: +387 33 250 370, F: +387 33 250 400

E-mail: zalbena@jpcfbih.ba

Općina Neum

Adresa: Kralja Tomislava bb,

88390 Neum

T: +387 36 880 214

F: +387 36 880 248

Općina Stolac

Adresa: Kralja Tomislava bb,

88360 Stolac

T: +387 36 853 101

F: +387 36 853 229

Prilog 2 – Upitnik za društveno-ekonomska istraživanja

UPITNIK ZA BIZNISE

Broj upitnika

Datum anketiranja:

Ime anketara:

Općina:

Lokacija:

Adresa:

Broj katastarska čestica:

Fotografija pogođene nekretnine (broj):

1. OPĆI PODACI O ISPITANIKU (PREDSTAVNIK POSLOVNOG SUBJEKTA)

1.1. Ime i prezime ispitanika:

1.2. Pozicija koju ispitanik drži unutar poslovnog subjekta:

1.3. Etnička pripadnost:

1.4. Broj telefona:

2. OPĆI PODACI O POGOĐENOM POSLOVNOM SUBJEKTU

2.1. Tip poslovne aktivnosti:

2.2. Godina osnutka:

2.3. Vlasnik (suvlasnik):

2.4. Pravni oblik poslovnog subjekta:

2.5. Poslovni subjekt je formalno registriran: DA/NE

2.6. Je li objekt u kojoj poslovni subjekt posluje legaliziran? DA/NE

(ako ne, pojašnjenje_____)

2.7. Broj stalno zaposlenih: _____ i broj honorarno zaposlenih: _____

3. PODACI O POSLOVNIM PRIHODIMA

3.1. U prosjeku u zadnje tri godine:

Sveukupni prihod (KM godišnje)

Napomena: Ako poslovni subjekt posluje manje od 3 godine, dati informaciju za posljednju godinu.

4. PREFERENCIJA NAKNADA

4.1 Što predviđate da će biti Vaš glavni problem ako budete pogođeni implementacijom Projekta?

Gubitak klijenata (poslovanje)		Ometanje poslovanja zbog radova		Oštećenja opreme		Ostalo (specificirati)	

(1: najvažnije, 2: drugi najvažniji, itd. – 0: nije značajno ili nije primjenjivo)

4.2 Što bi bio najprikladniji oblik naknade za Vas?

UPITNIK ZA DOMAĆINSTVA

Broj upitnika

Datum anketiranja:

Ime i prezime anketara:

1. OPĆI PODACI O POGOĐENOM DOMAĆINSTVU

1.1. Lokacija:

1.2. Općina:

1.3. Broj katastarske čestice:

1.4. Ime i prezime ispitanika:

1.5. Etnička pripadnost:

1.6. Broj telefona:

1.7. Je li cijela parcela pogođena: Da/Ne

1.8. Ako ne, specificirajte površinu nepogođenog dijela: m²

2. OPĆI PODACI O POGOĐENOJ NEKRETNINI (PARCELI)

2.1. Ukupna površina m²

2.2. Lokacija katastarske čestice, ukupan broj po lokaciji i katastarski podaci

Lokacija	Ukupan broj katastarskih čestica	Broj katastarske čestice	Trenutni način korištenja <i>Označiti primjenjivo korištenje</i>
1.			Uglavnom stanovanje Uglavnom poljoprivreda Šuma Pašnjak Uglavnom poslovanje Nekorišteno
2.			Uglavnom stanovanje Uglavnom poljoprivreda Šuma Pašnjak Uglavnom poslovanje Nekorišteno

3. POLJOPRIVREDNE AKTIVNOSTI

3.1. Usjevi uočeni na pogođenom dijelu parcele u vrijeme anketiranja: _____

3.2. Višegodišnje / godišnje vrste: _____

3.3. Ako višegodišnje. Godina sadnje: _____

3.4. Prosječni prinos na ovoj parceli prema poljoprivredniku: _____ (naznačite mjernu jedinicu)

3.5. Ukupni zemljišni fundus poljoprivrednika, uključujući i ove parcele i sve ostale: _____ hektara
Uključujući obradivo zemljište, pašnjake, šume, suho i nekorišteno zemljište – Uključiti svo zemljište dostupno poljoprivredniku bez obzira na vlasništvo

3.6. Od kojih su obrađivani ove godine: _____ hektara

4. OPĆI PODACI O POGOĐENOM OBJEKTU

4.1. Samostojeći objekt: DA / NE

4.2. Stan u većoj kući: DA / NE

4.3. Stan u zgradi: DA / NE

4.4. Kuća: DA / NE

4.5. Vanjske dimenzije (glavna zgrada) m x m

4.6. Sagrađeno godine:

4.7. Opće stanje (glavna zgrada)

Eksterijer:

Interijer:

1: novo ili vrlo dobro

2: dobro

3: loše

4: ruševina, nekorisno

4.8. Pomoćni objekti		4.9. Sagrađeno od čvrstih materijala	
Ljetna kuhinja		DA	NE
Garaža		DA	NE
Ostava		DA	NE
Staja		DA	NE
Ostalo (specificirati):		DA	NE
Ostalo (specificirati):		DA	NE

Označi odgovarajuću kocku

5. VLASNIČKO STANJE

5.1. Vlasnik: Da Ne

5.2. Korisnik: Da Ne

5.3. Vlasnički detalji		
Sa potpuno registriranim pravom		
Legalizacija u toku		U kojoj je fazi proces legalizacije?
Formalni zakupac javne imovine		Vlasnik
Formalni zakupac privatne imovine		Vlasnik (kontakt detalji):
Neformalni zakupac		Vlasnik (kontakt detalji):
Potpuno neformalan		Kako je vlasnik ušao u posjed spomenute parcele?
Podijeljeno vlasništvo DA / NE		Ako da, navedite suvlasnike

Označi odgovarajuću kocku

6. OPĆI PODACI O ČLANOVIMA POGOĐENOG KUĆANSTVA

6.1. Podaci o članovima kućanstva

	Ime i prezime	Veza sa glavom kućanstva	Godina rođenja	Rod		Zanimanje	Obrazovanje (stupanj stručnog obrazovanja)
1		HH		M	F		
2				M	F		

3				M	F		
4				M	F		
5				M	F		

7. RANJIVOST

7.1 Je li itko od članova domaćinstva pati od jednog od slijedećih problema:	7.2. Društvene koristi (da ili ne, ako da kakva vrsta pomoći)
Fizički hendikep	
Mentalni hendikep	
Kronične bolesti koje zahtijevaju redovnu medicinsku njegu	
Kronične bolesti koje zahtijevaju hospitalizaciju	
Nezaposleni ili bez stalnih primanja	
Stariji i/ili stariji i samci	
Članovi etničkih manjina (npr. Roma)	
Ostali problemi (specificirati)	

Navešti broj članova pogođenog domaćinstava u sekciji 2 relevantne tabele

8. POGOĐENO DOMAĆINSTVO

8.1. Koliko dugo živite ovdje (godina kada ste se naselili):

8.2. Gdje ste živjeli prije?

8.3. Pod kojim okolnostima ste se naselili ovdje?

9. DRUŠTVENO-EKONOMSKI DETALJI O POGOĐENOM DOMAĆINSTVU

9.1. Sveukupni prihodi domaćinstva

U koja od slijedećih kategorija u ukupnom prosjeku mjesečnih prihoda spada vaše domaćinstvo:	
Manje od 500 KM	
Između 500 i 1,000 KM	
Između 1,000 i 1,500 KM	
Više od 1,500 KM	

U slučaju da više osoba u domaćinstvu zarađuje prihode, molimo konsolidirajte ih zajedno

Između slijedećeg, što je glavni izvor vaših prihoda:	
Plaće	Mirovine
Osobna poljoprivredna proizvodnja	Vladina ili neka druga pomoć
Mali biznisi	Ostalo (specificirati):
Doznake	Ostalo (specificirati):

(1: najviše, 2 drugo najviše, itd.... – 0: nije značajno ili nije primjenjivo)

9.2. Jeste li zadovoljni sa svojom ekonomskom situacijom?

Jako zadovoljan	
Zadovoljan	
Ni zadovoljan ni nezadovoljan	
Nezadovoljan	
Jako nezadovoljan	

Označite primjenjivu kocku

10. PRESELJENJE

10.1. Što mislite što će biti vaši glavni problemi ako budete pogođeni implementacijom projekta?

Gubitak sredstava za život		Gubitak društvenih veza		Gubitak nekretnine		Ostalo (specificirati):	
Muški članovi domaćinstva							
Ženski članovi domaćinstva							

(1: najvažnije, 2 drugo najvažnije, itd. – 0: nije značajno ili nije primjenjivo)

11. PREFERENCIJA NAKNADA

11.1. Preseljenje (preseljenje u drugu kuću na nepogođenom području) DA / NE

10.2. Što bi bilo najvažnije za vas u izboru lokacije preseljenja (molimo rangirati)?

	Blizina školama	Blizina centara za zdravstvenu njeгу	Blizina rodbini	Blizina društvenoj infrastrukturu (specificiraj)	Blizina mjestu rada
Muški članovi domaćinstva					
Ženski članovi domaćinstva					
	Ostalo (specificirati)	Ostalo (specificirati)	Ostalo (specificirati)	Ostalo (specificirati)	Ostalo (specificirati)
Muški članovi domaćinstva					
Ženski članovi domaćinstva					

(1: najvažnije, 2 drugo najvažnije, itd. – 0: nije značajno ili nije primjenjivo)

10.3. Novčana naknada: DA / NE

10.4. Imate li neku drugu kuću u koju bi se mogli preseliti? DA / NE

UPITNIK ZA VLASNIKE ZEMLJE

Datum upitnika	
----------------	--

Datum ankete

Ime i prezime anketara

Općina:

Lokacija:

Adresa:

Broj katastarske čestice:

Fotografija pogođene parcele (broj):

Pogođena cijela parcela: DA / NE

Ako ne, specificirajte veličini nepogođenog dijela: m²

1. OPĆI PODACI O ISPITANIKU

1.1. Ime i prezime ispitanika:

1.2. Vlasnik ili korisnik pogođene parcele:

1.3. Etnička pripadnost:

1.4. Broj telefona:

2. OPĆI PODACI O POGOĐENOJ PARCELI

2.1. Lokacija parcela, ukupan broj po lokaciji i katastarski brojevi

Lokacija	Ukupan broj parcela	Broj katastarske čestice	Način trenutnog korištenja <i>Označite primjenjivo korištenje</i>
1.			Poljoprivredno zemljište Šuma Pašnjak Nekorišteno
2.			Poljoprivredno zemljište Šuma Pašnjak Nekorišteno

3. VLASNIČKA PITANJA

3.1. Vlasnik: Da Ne

3.2. Korisnik: Da Ne

3.3. Detalji o vlasništvu

Sa potpuno registriranim pravom		
Legalizacija u toku		U kojoj je fazi proces legalizacije?
Formalni zakupac javne imovine		Vlasnik
Formalni zakupac privatne imovine		Vlasnik (kontakt detalji):
Neformalni zakupac		Vlasnik (kontakt detalji):

Potpuno neformalan		Kako je vlasnik ušao u posjed spomenute parcele?
Podijeljeno vlasništvo DA / NE		Ako da, navedite suvlasnike

Označite primjenjivu kocku

4. POLJOPRIVREDNE AKTIVNOSTI

4.1. Usjevi uočeni na pogodnom dijelu parcele u vrijeme anketiranja: _____

4.2. Višegodišnje / godišnje vrste: _____

4.3. Ako višegodišnje. Godina sadnje: _____

4.4. Prosječni prinos na ovoj parceli prema poljoprivredniku: _____
(naznačite mjernu jedinicu)

4.5. Ukupni zemljišni fondus poljoprivrednika, uključujući i ove parcele i sve ostale: _____ hektara

Uključujući obradivo zemljište, pašnjake, šume, suho i nekorisćeno zemljište – Uključiti svo zemljište dostupno poljoprivredniku bez obzira na vlasništvo

4.6. Od kojih su obrađivani ove godine: _____ hektara

5. PRIHODI OD POLJOPRIVREDNIH AKTIVNOSTI

5.1. Prodajete li usjeve _____

5.2. Ako da, koji je vaš prosječni godišnji prihod od prodaje usjeva: _____

5.3. Da li koristite usjeve da bi zadovoljili vlastite potrebe (konzumacija):

5.4. Jeste li imali ikakvih planova vezanih za pogođene parcele? Da ili Ne

5.5. Ako Da, koje su bile vaše namjere? _____

6. PREFERENCIJA NAKNADE

6.1. Novčana naknada? DA/NE

6.2. Bi li više voljeli zamjenu parcela za parcelu? DA/NE

6.3. Biste li kupili neku drugu nekretnine umjesto ove zemljišne parcele? DA/NE

Prilog 3 – Izvješće o javnim konzultacijama

SPISAK I KRONOLOGIJA POZIVA ZA

Javnu raspravu na temu Okvira plana preseljenje i Okvira plana upravljanja

okolišnim i društvenim aspektima za Projekt modernizacije cestovnog sektora

FBiH

R .Br.	TKO JE OBAVIJEŠTEN	KAKO JE OBAVIJEŠTEN	DATUM
1.	Agencija za vodno područje Jadranskog mora Mostar	Fax: 036 397 883	25.2.2016.
2.	Federalno ministarstvo okoliša i turizma	Fax: 033 726 747	25.2.2016.
3.	Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva	Fax: 033 726 669	25.2.2016.
4.	Ministarstvo trgovine, turizma i zaštite okoliša HNŽ	Fax: 036 552 806	25.2.2016.
5.	Ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva HNŽ	Fax: 036 445 901	25.2.2016.
6.	Služba za prostorno uređenje, B.Petrovac	Fax: 037 881 012	25.2.2016.
7.	OPĆINA BIHAĆ	Fax: 037 222 220	25.2.2016.
8.	Služba za stambeno-komunalne poslove, obnovu i razvoj mjesne zajednice, Bugojno	Fax: 030 251 222	25.2.2016.
9.	Odjel za urbanizam i zaštitu okoliša, Cazin	Fax: 037 514 314	25.2.2016.
10.	Služba za prostorno uređenje i graditeljstvo, Čapljina	Fax: 036 805 983	25.2.2016.
11.	OPĆINA DRVAR	Fax: 034 819 001	25.2.2016.
12.	Ured načelnika, OPĆINA FOČA	Fax: 038 210 097	25.2.2016.
13.	OPĆINA GLAMOČ	Fax: 034 206 153	25.2.2016.
14.	Služba za prostorno uređenje stambeno- komunalne odnose i raseljena lica, Goražde	Fax: 038 228 551	25.2.2016.
15.	OPĆINA JABLANICA	Fax: 036 753 215	25.2.2016.
16.	Služba graditeljstva/urbanizma, prostornog uređenja, geodetskih, katastarskih i imovinsko- pravnih poslova, Jajce	Fax: 030 658 013	25.2.2016.
17.	Služba za geodetske, imovinsko - pravne poslove, Kalesija	Fax: 035 631 286	25.2.2016.
18.	Ured načelnika, OPĆINA KISELJAK	Fax: 030 871 708	25.2.2016.
19.	OPĆINA KLADANJ	Fax: 035 621 150	25.2.2016.
20.	Služba za gospodarstvo, graditeljstvo, prostorno uređenje i komunalne poslove, Kupres	Fax: 034 276 333	25.2.2016.
21.	OPĆINA LIVNO	Fax: 034 200 315	25.2.2016.
22.	OPĆINA MOSTAR	Fax: 036 447 445	25.2.2016.
23.	OPĆINA OLOVO	Fax: 032 829 568	25.2.2016.

24.	OPĆINA POSUŠJE	Fax: 039 681 041	25.2.2016.
25.	OPĆINA SREBRENİK	Fax: 035 369 163	25.2.2016.
26.	OPĆINA STOLAC	Fax: 035 369 163	25.2.2016.
27.	OPĆINA ZENICA	Fax: 032 241 614	25.2.2016.
28.	OSCE (Organization for Security and Co-operation in Europe, Mission to B&H) (NVO)	Fax: 033 442 479	25.2.2016.
29.	Organizacija za istraživanje, ruralni razvoj i prirodnu okolinu (NVO)	Online, na službenoj stranici	25.2.2016.
30.	OPĆINA TUZLA: Služba za prostorno uređenje i zaštitu okoline; Zavod za urbanizam	Fax: 035/307-451 Fax: 035/251-575	29.2.2016. 25.2.2016.
31.	CCI (Centri civilnih inicijativa) Tuzla Mostar	Fax: 035 278 232 Fax: 036 554 511	25.2.2016. 29.2.2016.
32.	Aarhus Centar BiH (NVO)	E-mail: koordinatorka@aarhus.ba	29.2.2016.
33.	Žene BiH Mostar(Žene BiH-NVO)	Tel: + 387 36 550 339	29.02. 2016.
34.	Biro za ljudska prava, Tuzla (NVO)	E-mail: biroy@bih.net.ba	29.02. 2016.
34.	CEPRES (Centra za ekologiju i prirodne resurse) (NVO)	Fax: 033 649 196	29.2.2016.
36.	EKO-LINE Mostar (NVO)	Facebook stranica	29.2.2016.
37.	EKOPOT TUZLA (NVO)	E-mail: ekopot@yahoo.com	29.2.2016.
38.	Služba za prostorno uređenje, katastar i imovinsko-pravne odnose, D.Vakuf	Fax: 030 509 615	29.2.2016.
39.	OPĆINA KONJIC	Fax: 036 729 813	29.2.2016.
40.	Služba za prostorno uređenje, stambeno-komunalne, imovinsko-pravne odnose, Ključ	Fax: 037 661 104	29.2.2016.
41.	OPĆINA NEUM	Fax: 036 880 214	29.2.2016.
42.	Ured načelnika, OPĆINA ŠIROKI BRIJEG	Fax: 039 705 915	29.2.2016.
43.	OPĆINA TRAVNIK	Fax: 030 511 277	29.2.2016.
44.	Centar za edukaciju i istraživanje	E-mail: info@nahla.ba	2.3.2016.
45.	CIN (NVO)	E-mail: info@cin.ba	2.3.2016.
46.	COOR (NVO)	E-mail: coorsa@bih.net.ba	2.3.2016.
47.	ICVA (NVO)	E-mail: icva@bih.net.org	2.3.2016.
48.	NVO Horizont	E-mail: info@nvohorizont.ba	2.3.2016.
49.	Ekotim UG	E-mail: ekotim@nih.net.ba	2.3.2016.
50.	Ministarstvo za urbanizam, prostorno uređenje i zaštitu okoline, BPK	fax: 038 224 257	2.3.2016.
51.	Ministarstvo za socijalnu politiku, zdravstvo, raseljena lica i izbjeglice, BPK	fax: 038 221 224	2.3.2016.

52.	Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede, HNŽ	Fax: 036/445-901	2.3.2016.
53.	Ministarstvo prometa i veza, HNŽ	Fax: 036/552-806	2.3.2016.
54.	Ministarstvo trgovine, turizma i zaštite okoliša, HNŽ	Fax: 036/514-810	2.3.2016.
55.	Ministarstvo prostornog uređenja, graditeljstva i zaštite okoliša, ZHŽ	Fax: 039 682 160	2.3.2016.
56.	Ministarstvo za poljoprivredu, šumarstvo i vodoprivredu, ZDK	Fax: 032 460 752	2.3.2016.
57.	Ministarstvo za prostorno uređenje, promet i komunikacije i zaštitu okoline, ZDK	Fax: 032 460 702	2.3.2016.
58.	Ministarstvo za građenje prostorno uređenje i zaštitu okoline, USK	E-mail: gradjenje@vladausk.ba	2.3.2016.
59.	Ministarstvo poljoprivrede vodoprivrede i šumarstva, USK	E-mail: poljoprivreda@vladausk.ba	2.3.2016.
60.	USK	Fax: 037 227 803	2.3.2016.
61.	Ministarstvo graditeljstva, obnove, prostornog uređenja i zaštite okoliša, HBŽ	E-mail: mgopuzo@vladahbz.com	2.3.2016.
62.	Ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva, HBŽ	Fax: 034 200 364	2.3.2016.
63.	Ministarstvo prostornog uređenja, građenja i zaštite okoliša, KS	Fax: 033 562-031	2.3.2016.
64.	Ministarstvo prometa, KS	Fax: 033 562-059	2.3.2016.
65.	SBK	E-mail: tr_urb_1@bih.net.ba	2.3.2016.
66.	Ministarstvo prostornog uređenja i zaštite okolice, TK	Fax: 035 369 428	2.3.2016.
67.	Federalno ministarstvo prometa i veza	Fax: 036 550 024	2.3.2016.

Pozive uputile Monika Kordić i Sanja Bekavac u Mostaru, 2016. godine.

JP Ceste Federacije BiH d.o.o. Sarajevo i konsultant Ecoplan d.o.o. Mostar pozivaju sve zainteresirane subjekte, nevladine organizacije i stanovnike općina i naselja koja gravitiraju područjima predmetnih dionica iz Programa modernizacije magistralnih cesta, da uzmu učešće na

KONSULTATIVNOM SASTANKU
o nacrtu Okvira politike preseljenja i nacrtu Okvira upravljanja okolinskim i društvenim
aspektima

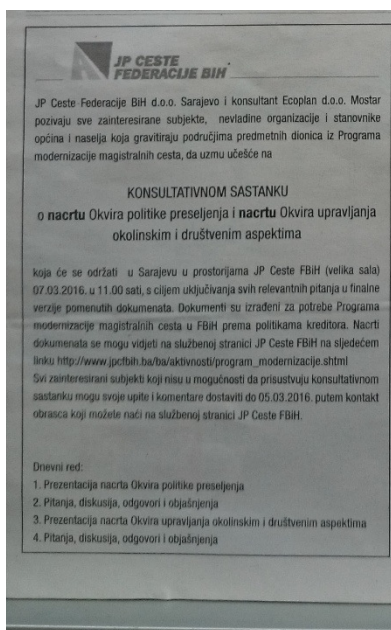
koja će se održati u Sarajevu, prostorijama JP Ceste FBiH (velika sala) 07.03.2016. u 11.00 sati, s ciljem uključivanja svih relevantnih pitanja u finalne verzije pomenutih dokumenata. Dokumenti su izrađeni za potrebe Programa modernizacije magistralnih cesta u FBiH prema politikama kreditora. Nacrti dokumenata se mogu vidjeti na službenoj stranici JP Ceste FBiH na sljedećem linku http://www.jpfbih.ba/ba/aktivnosti/program_modernizacije.shtml

Svi zainteresirani subjekti koji nisu u mogućnosti da prisustvuju konsultativnom sastanku mogu svoje upite i komentare dostaviti do 05.03.2016. putem kontakt obrasca koji možete naći na službenoj stranici JP Ceste FBiH.

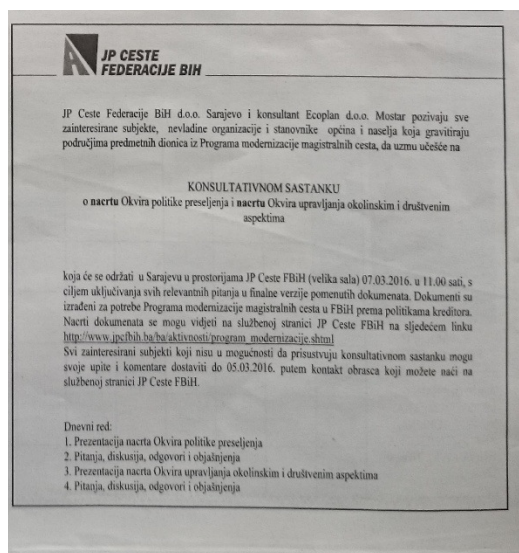
Dnevni red:

1. Prezentacija nacrtu Okvira politike preseljenja
2. Pitanja, diskusija, odgovori i objašnjenja
3. Prezentacija nacrtu Okvira upravljanja okolinskim i društvenim aspektima
4. Pitanja, diskusija, odgovori i objašnjenja

Sarajevo, 25.02.2016.



Objava javnog poziva u lokalnim novinama "Večernji list" (29.02.2016.)



Objava javnog poziva u lokalnim novinama "Dnevni Avaz"(29.02.2016.)

ZAPISNIK

sa Javne rasprave na nacrt Okvira politike preseljenja i Okvira upravljanja okolišnim i društvenim aspektima

za projekt Modernizacije cestovnog sektora FBiH

za dionicu NEUM-STOLAC

održane 7.3.2016. u Sarajevu u 11:00

Javna rasprava na nacrt Okvira politike preseljenja i Okvira upravljanja okolišnim i društvenim aspektima, čiji je naručilac JP Ceste Federacije BiH, a izrađivač Ecoplan d.o.o. Mostar održana je s ciljem upoznavanja javnosti s nacrtom navedenih dokumentata.

Javna rasprava je organizirana od strane izrađivača studije, tvrtke Ecoplan d.o.o. Mostar, a od članova tima sudjelovali su: Monika Kordić, Sanja Bekavac i Anđelka Vojvodić.

Ispred investitora, JP Ceste Federacije BiH, sudjelovale su: Ivana Božić Krezić, Aida Landžo-Handžić i Selma Ljubijankić.

Spisak svih prisutnih dan je u prilogu ovog zapisnika.

Prezentacija i rasprave:

Točka 1. Ivana Božić Krezić je ispred investitora JP Ceste F BiH pozdravila sve prisutne i podsjetila ih na temu predmetne Javne rasprave. Ukratko je predstavila projekt modernizacije magistralnih cesta, podsjetila da se radi o nacrtu dokumenta i da će relevantni komentari s javne rasprave biti unijeti u finalni dokument. Ivana Božić Krezić je još dodala da je dokument revidiran od strane stručnog tima Svjetske banke i po usvajanju postat će obavezujući dokument za ugovorne strane u samoj implementaciji projekta..

Točka 2. Članica tima Ecoplan-a, Monika Kordić uklatko je sve prisutne upoznala sa nacrtom Okvira politike preseljenja, ciljevima izrade Okvira, ključnim načelima eksproprijacije i naknada, matricom prava, mehanizmima za pritužbe.

Točka 3. Uslijedila je javna rasprava na Okvir politike preseljenja u kojoj su prisutni komentirali Okvir politike preseljenja, i to posebno poglavlje koje govori o mehanizmima za pritužbe i komisiji za pritužbe.

- Zlatko Hujić je upitao što je konkretan zadatak općina po pitanju oformljenja navedenih komisija
- Ružica Krešić iz općine Neum postavila je pitanje što konkretno spada pod pritužbe. Prima li i odgovara komisija na pritužbe vezane za imovinska pitanja? Navela je Iz iskustva u radu da je teško odrediti tko je socijalni slučaj. Hoće li se desiti da komisija

da odgovor koji je u suprotnosti s odgovorom općina? Problem je i rok od 15 dana koji je definiran za komisiju, jer općina djeluje u roku od 8 dana.

Odgovor od JP Ceste: Komisija će primati sve pritužbe koje se odnose na projektne aktivnosti, a to mogu biti radovi na gradilištu (buka, prašina i sl.) kao i pritužbe/komentare koji se odnose na eksproprijaciju. Komisija će voditi registar pritužbi, monitoring i izvještaje. Komisijani na koji način neće remetiti, niti se poistovjetiti s radom nadležnih organa koji unutar domaćeg zakonodavstva rješavaju postupke žalbi, a napraviti će se smjernice za rad komisije koje će se usuglasiti s općinama.

- Mato Jozak je komentirao kako smatra da je komisija ta koja treba mirnim putem riješiti zahtjeve ili pritužbe.
- Ružica Krešić je komentirala da se u smjernicama za Komisiju trebaju jasno razdvojiti i konkretizirati ovlasti komisije i općina.
- Pero Raič iz Općine Neuma je dao informaciju da je na trasi ceste Neum-Stolac stanovništvo ranjiva skupina jer se radi uglavnom o starijim osobama.
- Aida Landžo – Handžić iz Cesta je komentirala da se točno precizira što komisija može odgovoriti a što ne. Npr. nisu iste pritužbe za buku i prašinu, i za eksproprijaciju.
- Rasim Hamzić je komentirao kako je nacionalni zakon o eksproprijaciji detaljan neupitno. Ali problemi nastaju kad se dođe do terena gdje služba iz općine imaju najviše problema kao npr. više suvlasnika, starije osobe i sl.
- Aida Brlek – JP Ceste je komentirala da je domaći zakon o eksproprijaciji dobar i komisija je samo produženje dobro uhodane procedure. Lokalna legislativa ima instrumente i za ranjive skupine i definiran je pojam pravične naknade. Navela je dobar primjer iz prakse u kojem je u godini dana riješeno 90% slučajeva eksproprijacije pri izgradnji ceste. Dalje navodi da komisija za pritužbe ne smije negirati struku i mora skupljati dobra iskustva.

Točka 4. Sanja Bekavac je ispred tima konzultanta prezentirala Okvir upravljanja okolišem i društvenim aspektima.

Točka 5. Uslijedila je javna rasprava.

- Marinko Pranjić je dao komentar na Glavni projekt rekonstrukcije magistralne ceste Neum-Stolac i na javnu raspravu u Hutovu. Postavio je pitanje je li se vodilo računa u Glavnom projektu o regionalnom vodovodnom sustavu Gabela-Neum. Naglasio je važnost ostavljanja pristupa za održavanje vodovoda na mjestima gdje prometnica presijeca vodovod. Skrenuo je pažnju i na precjicanje postojeće željezničke pruge.
- Pero Raič iz Neuma je dao informaciju da cesta presijeca vodovod na 4 mjesta i prugu na jednom.

Točka 6. na kraju su se izrađivači zahvalili svima na sudjelovanju u javnoj raspravi.

JP ceste je kao zaključak navelo da će se izraditi nacrt smjernica o komisiji i uskladiti s općinom Neum.

Javna rasprava je završila u 12,30 sati.

Zapisnik sastavila Anđelka Vojvodić u Mostaru, 7.3.2016. godine.



Fotografija sudionika sastanka u Sarajevu

Sarajevo 7.3.2016. Javna rasprava
Projekt modernizacije cestovnog sektora FBiH

IME I PREIME	USTANOVA	KONTAKT
1. PERO RAIC	OPĆINA NEUM	063 7951 92
2. RUZICA KRESTIC	OPĆINA NEUM	063/921-793
3. AIDA LANDZO-HANDŽIC	JP CESTE FBiH	033 250-386
4. ALMIR BAJRAMLIĆ	AVP SAVA SARAJEVO	033/726-407
5. NEVEN JAKUPOVIĆ	DIREKCIJA ZA PUTEVEKS	033 560 427
6. ZILIC KEMO	MINISTARSTVO SAOBRAĆAJA	033/562-134
7. Alid Drobac	OPĆINA TRAVNIK	061/165-947
8. MATO JOTAK	OPĆINA TRAVNIK	063/893 365
9. DUMANACIĆ HUKAN	DIREKCIJA ZA CESTE BPK	061/95 171
10. IZETA JAHIC	DIREKCIJA ZA CESTE BPK	061 072 469
11. MARINKO PRANJIC	HNŽ MPŠV	036 445 900
12. RASIM HAMZIC	HNK MPŠV	036 445 929
13. Mervan Džuric	OPĆINA BOS PETROVO	061 390 048
14. HUSIC ZLATKO	- II -	061-720 550
15. Huse Jukić	- II -	061 165 404
16. ADMIR LADJEHRIC	OPĆINA TRAVNIK	061-711-166
17. LEJLA SALKIC	MINIST. PROST. URED. SBK	061 306 404
18. SELMA JURJANAC	JP CESTE FBiH	033/563-519
19. Ivana Božić Krcić	JP CESTE FBiH	033 563 453
20. Sanja Bekarac	ECOPAN MOSTAR	036 337 407
21. Monika Kordić	- II -	- II -
22. ANĐELKA VOŠOVIC	- II -	- II -